

Nationellt samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar

Slutrapport
maj 2021

mucf
Myndigheten för ungdoms-
och civillsamhällesfrågor

© Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor

Uppdragsledare: Petter Berg

Foton:

Omslag + s. 14 Abbat/Unsplash

Omslag + s. 18 Isis França/Unsplash

Omslag + s. 32 Liliith Redmoon/Unsplash

Omslag + s. 47 Sinitta Leunen/Unsplash

s. 5 Joshua Rawson-Harris/Unsplash

s. 10-11 Priscilla Du Preez/Unsplash

s. 12 Headway/Unsplash

Maj 2021

Grafisk form: Länge Leve Kommunikation AB

Kontaktuppgifter MUCF:

Telefon: 010-160 10 00

E-post: info@mucf.se

Webbplats: www.mucf.se

**© Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällsfrågor (MUCF) 2021**

Webb: www.mucf.se

Nationellt samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar

Slutrapport maj 2021

Förord

I Sverige har antalet unga som varken arbetar eller studerar varit relativt konstant över tid. Enligt de senaste mätningarna från 2018 är det cirka 150 000 unga mellan 16-29 år som befinner sig i ett utanförskap. Bakom siffrorna döljer sig en heterogen grupp där det finns en mängd anledningar till att individerna inte kunnat etablera sig inom studier eller arbetslivet. Inte sällan är anledningarna flera och komplexa för en person som befinner sig i utanförskap. Det kan bland annat handla om sociala problem, fysiska och/eller kognitiva funktionsnedsättningar, att bo i ett område med socioekonomiska utmaningar och psykisk ohälsa.

För att samhällets stödssystem ska kunna möta behov som är flera och komplexa krävs ett stort arbete och samverkan av offentliga aktörer på lokal, regional och nationell nivå. Det är viktigt att aktörer på nationell nivå tar ett samlat grepp kring målgruppen och koordinerar sina insatser så att träffsäkerheten och effekten av insatserna bidrar till att minska antalet unga som varken arbetar eller studerar.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor fick i maj 2020 ett uppdrag att tillsammans med Arbetsförmedlingen, Delegationen mot segregation, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse utveckla ett nationellt samordnat stöd till ungdomar som varken arbetar eller studerar. Utöver dessa myndigheter bjöds Skolverket och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) in till gruppen av samverkande myndigheter. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor utsågs till samordnande myndighet för uppdraget.

Uppdraget genomfördes i dialog med Länsstyrelserna, Nationella nätverket för samordningsförbund (NNS), Friskolornas riksförbund, Idéburna skolors riksförbund, Kriminellas revansch i samhället (KRIS), Riksförbundet Attention, Brottsförebyggande rådet, Kriminalvården, Polismyndigheten, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Riksidrottsförbundet, Folkbildningsrådet samt Delegationen för unga och nyanlända till arbete.

Förebyggande arbete i tidig ålder kan göra en stor skillnad för att en ung person ska få rätt förutsättningar att klara sig bra i livet och etablera sig på arbetsmarknaden. Detta är inte bara en vinst för individen, som slipper det personliga lidande som ett utanförskap medför, utan även för samhället som får ta del av individens unika färdigheter och kompetens. Ofta kostar det mer för samhällets stödssystem att hjälpa en person som hamnat i ett långt utanförskap än vad det kostar att sätta in tidiga förebyggande insatser.

De insatser som görs för unga som redan hamnat utanför arbete och studier måste säkerställas så att de får så god effekt som möjligt. Här är samverkan och kunskap nyckelord för både nationella och lokala aktörer när det gäller att stödja unga personer som redan befinner sig i ett utanförskap. Genom en gedigen kunskap om målgruppens heterogenitet och välutvecklade samverkansstrukturer ökar samhällets möjligheter att erbjuda effektiva insatser för en stor grupp unga människor i vårt land.

Detta uppdrag har varit ett viktigt första steg för att stärka och samordna det nationella stödet till unga som varken arbetar eller studerar. Uppdraget har utmynnat i sju konkreta förslag och tio bedömningar.

Rapporten har tagits fram på Avdelningen för kunskapsstöd av Petter Berg (uppdragsansvarig), Leif Klingensjö och Rebecka Herdevall.

Lena Nyberg

Generaldirektör

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor

Innehåll

Förord	4
Sammanfattning	8
Inledning	10
1. Uppdraget	13
Bakgrund	13
Definition av unga som varken arbetar eller studerar	13
Statistik över unga som varken arbetar eller studerar	14
Uppdragets genomförande	15
Hinder för samverkan på nationell nivå	17
Modell för samverkan	17
2. Förslag	19
1a) Långsiktigt uppdrag för nationell samordning	19
1b) Fortsatt uppdrag till MUCF att stödja lokala aktörer	21
2. Utveckla en webbplats för kunskaps- och kompetensutveckling	23
3. Ökat ansvar för målgruppen på regional nivå	24
4. Ökade insatser finansierade av samordningsförbunden till unga som varken arbetar eller studerar	26
5. Öka förekomsten av lokala tvärssektoriella skolnärvaroteam	27
6. Obligatoriskt att erbjuda samtal vid risk för skolavbrott	29
7. Utred en utökning av Samordnad individuell plan (SIP)	30

3. Bedömningar	33
1. Ökat stöd till civilsamhällets aktörer	33
2. Utred möjligheten till ökad närvaro och/eller tillgänglighet av myndigheter i områden med socioekonomiska utmaningar	35
3. Riktade satsningar på sommarjobb till unga som varken arbetar eller studerar	36
4. Ta fram utvecklad statistik över skolfrånvaro	38
5. Ökad uppföljning av insatsers effekter	39
6. Stärka folkhögskolornas roll	40
7. Vuxenutbildningen ges en utökad roll för målgruppen	42
8. Ökade tidiga insatser och skolans kompensatoriska roll	43
9. Utred möjligheten att utöka kommunernas aktivitetsansvar för unga över 20 år	45
10. Fler coachande insatser för unga som varken arbetar eller studerar med särskilda behov	46
Slutord	48
Referenser	50
Elektroniska källor (webbsidor)	51

Sammanfattning

I Sverige finns cirka 150 000 personer mellan 16-29 år som befinner sig i livssituationen att varken arbeta eller studera.¹ Gruppen är heterogen men en betydande andel är i behov av tvärsektoriella insatser för att etablera sig i arbete eller studier.² Att erbjuda det individanpassade och flexibla stöd som forskning visar är framgångsrikt för målgruppen ställer höga krav på samverkan och samordning av de offentliga aktörernas insatser.³

Regeringen gav den 14 maj 2020 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) tillsammans med Arbetsförmedlingen, Delegationen mot segregation, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse i uppdrag att analysera och utveckla ett nationellt samordnat stöd för unga som varken arbetar eller studerar. Uppdraget skulle genomföras i dialog med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Länsstyrelserna, Nationella nätverket för samordningsförbund (NNS), Friskolornas riksförbund, Idéburna skolors riksförbund, Kriminellas revansch i samhället (KRIS), Riksförbundet Attention, Brottsförebyggande rådet, Kriminalvården, Polismyndigheten samt Skolverket. Uppdraget redovisas med denna rapport den 14 maj 2021.

Uppdraget har utförts genom en process för att identifiera och synliggöra de områden som de deltagande myndigheterna anser behövs prioriteras. Syftet med detta är att bättre samordna det nationella stödet för unga som varken arbetar eller studerar. Under processens gång har ett fyrtiotal förslag arbetats fram utifrån uppmärksammade problemställningar. Förslagen har sedan bearbetats i omgångar för att utmynna i sju konkreta förslag och tio bedömningar.

¹ www.mucof.se/uvas-statistik

² MUCF Rapport Ett långvarigt utanförskap December 2020

³ MUCF delrapport Stöd till unga som varken arbetar eller studerar April 2019

De sju förslagen är:

1. a) Långsiktigt uppdrag för nationell samordning
b) Fortsatt uppdrag till MUCF att stödja lokala aktörer
2. Utveckla en webbplats för kunskaps- och kompetensutveckling
3. Öka ansvaret för målgruppen på regional nivå
4. Ökade insatser finansierade av samordningsförbunden till unga som varken arbetar eller studerar
5. Öka förekomsten av tvärspektoriella skolnärvaroteam
6. Gör det obligatoriskt att erbjuda samtal vid risk för skolavbrott
7. Utred en utökning av Samordnad individuell plan (SIP)

De tio bedömningarna är:

1. Ökat stöd till civilsamhällets aktörer
2. Utred möjligheten till ökad närvaro och/eller tillgänglighet av myndigheter i områden med socioekonomiska utmaningar
3. Riktade satsningar på sommarjobb till unga som varken arbetar eller studerar
4. Ta fram utvecklad statistik över skolfrånvaro
5. Öka uppföljningen av insatsers effekter
6. Stärk folkhögskolornas roll
7. Vuxenutbildningen ges en utökad roll för målgruppen
8. Öka tidiga insatser och skolans kompensatoriska roll
9. Utred möjligheten att utöka kommunernas aktivitetsansvar för unga över 20 år
10. Fler coachande insatser för unga som varken arbetar eller studerar med särskilda behov.

Inledning

I Sverige finns det cirka 150 000 personer mellan 16–29 år som varken arbetar eller studerar. Antalet i denna grupp har varit relativt konstant sedan Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors statistiska mätningar började 2007, trots konjunktursvängningar, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och insatser från nationella myndigheter.⁴

Gruppen unga som varken arbetar eller studerar är heterogen, vilket innebär att det är svårt att dra generella slutsatser om de som befinner sig bakom siffrorna. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och andra aktörer har dock tagit fram mycket information om målgruppen som ändå gör det möjligt att förstå vilka problem och anledningar det finns till att vissa unga människor får svårt att etablera sig på arbetsmarknaden eller börja studera.

Vi vet att det finns grupper som är överrepresenterade i statistiken över unga som varken arbetar eller studerar. Det är exempelvis personer med fysiska och/eller kognitiva funktionsnedsättningar, utrikes födda och personer med psykisk ohälsa. Vi vet också att avsaknaden av en examen från gymnasiet eller att ha vuxit upp i ett område med socioekonomiska utmaningar ökar risken för att en ung person ska få svårt att etablera sig.⁵

⁴ <https://www.mucf.se/vad-ar-uvas>

⁵ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/livsvillkor/unga-som-varken-arbetar-eller-studerar/>

Unga som varken arbetar eller studerar är ofta i behov av tvärsektoriella insatser från exempelvis skola, hälso- och sjukvård och socialtjänst. I många fall finns en komplex och sammansatt problematik hos unga som ställer krav på samverkan och samordning av de offentliga aktörernas insatser.

Ett långvarigt utanförskap för en ung människa är kostsamt på ett personligt plan och ett misslyckande för samhället, som varken får del av individens färdigheter eller de ekonomiska vinster det innebär att en människa i arbetsför ålder är sysselsatt. Det finns en mängd aktörer på kommunal, regional och nationell nivå som arbetar med insatser för målgruppen. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att kommuner och regioner som bygger kommunövergripande samverkansstrukturer för målgruppen har större möjlighet att lyckas koordinera effektiva och träffsäkra insatser. Detta gynnar både individen och leder till minskade kostnader för samhället.

1

Uppdraget

☰ Bakgrund

På nationell nivå arbetar flera myndigheter med unga som varken arbetar eller studerar utifrån sina respektive ansvarsområden. Det har gjorts och görs satsningar från nationellt håll i form av bland annat utbildningar, riktade statsbidrag och framtagande av ny kunskap. Det finns även flera exempel på samverkan mellan myndigheter, men samverkan är dock sällan formaliserad eller långsiktig utan syftar ofta till enskilda punktinsatser eller kunskapsspridning myndigheterna emellan.

För att det nationella stödet ska ge bättre effekt lokalt, finns behov av att samordna de nationella aktörernas arbete för att skapa långsiktiga insatser med ett helhetsperspektiv kring unga som varken arbetar eller studerar. Detta slås även fast i slutbetänkandet SOU 2018:11 *Vårt gemensamma ansvar - för unga som varken arbetar eller studerar*, som belyser brister i den nationella nivåns styrning och stöd till den lokala nivån. Slutbetänkandet efterlyser även ett mer sammanhängande stöd till unga i åldern 13-25 år som saknar grundläggande utbildning och har behov av tvärssektoriella insatser.

Mot denna bakgrund gav regeringen den 14 maj 2020 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor tillsammans med Arbetsförmedlingen, Delegationen mot segregation, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse i uppdrag att analysera och utveckla ett nationellt samordnat stöd för unga som varken arbetar eller studerar.

Uppdraget skulle genomföras i dialog med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Länsstyrelserna, Nationella nätverket för samordningsförbund (NNS), Friskolornas riksförbund, Idéburna skolors riksförbund, Kriminellas revansch i samhället (KRIS), Riksförbundet Attention, Brottsförebyggande rådet, Kriminalvården, Polismyndigheten samt Skolverket. Uppdraget skulle genomföras med ett barnrätts-, funktionshinders- och jämställdhetsperspektiv.

☰ Definition av unga som varken arbetar eller studerar

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor har tagit fram en definition av vad det innebär att tillhöra gruppen unga som varken arbetar eller studerar. När vi i rapporten refererar till unga som varken arbetar eller studerar är nedanstående definition det som avses:

Unga 16-29 år som är folkbokförda i Sverige och under ett helt kalenderår:

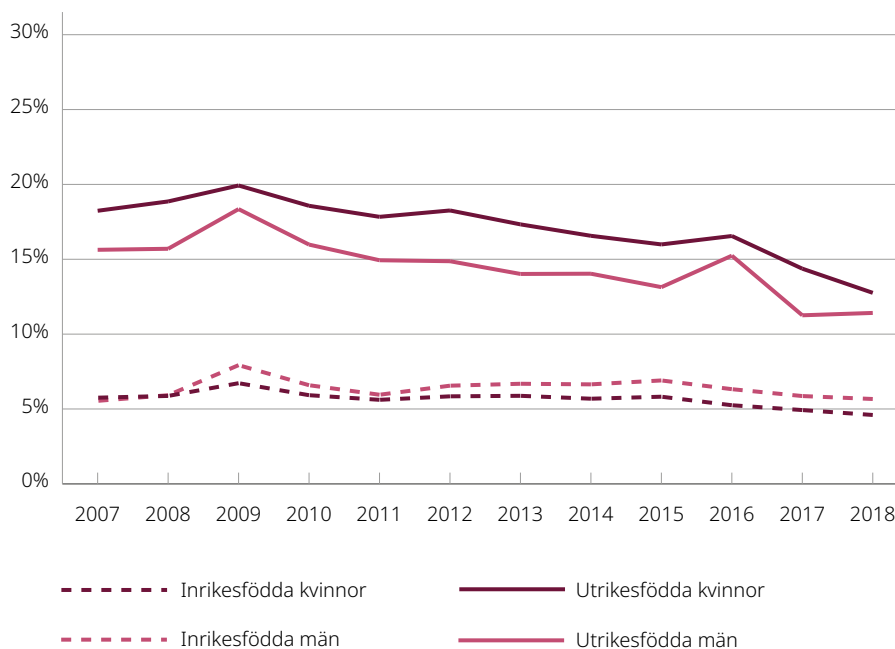
1. Inte haft inkomster över ett prisbasbelopp (47 600 kr år 2021)
2. Inte haft studiemedel, varit utbildningsregistrerad eller studerat vid SFI mer än 60 timmar.

Statistik över unga som varken arbetar eller studerar

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor tar fram statistik över unga som varken arbetar eller studerar. Statistiken visar vilka skillnader som finns i gruppen beroende på kön, ålder och om personen är inrikes eller utrikes född. Myndigheten tillgängliggör statistiken på sin webbplats www.mucf.se, men även på sajten www.ungidag.se där det också går att bryta ner statistiken på län och kommun. Statistiken är baserad på registerdata från olika källor som sammanställs av Statistiska centralbyrån vilket medför att det finns en naturlig eftersläpning. Den senaste statistiken är därför från 2018. Nedan följer statistik över hur gruppen unga som varken arbetar eller studerar sett ut över tid fram till 2018 baserat på ålder, kön och om personen är utrikes eller inrikes född.⁶

Unga som varken arbetar eller studerar (16-24 år) från 2007-2018

Fotnot: Från och med 2015 ingår uppskattningsvis 10000-12000 personer i statistiken som enligt svenska register är uvas, men som egentligen arbetar eller studerar i Norge eller Danmark. I siffrorna från 2007-2014 är dessa så kallade gränspendlare borträknade. Därför är siffrorna för 2015 och senare år inte jämförbara med tidigare siffror. Läs mer på mucf.se/uvas-statistik.

⁶ https://www.ungidag.se/indikator/arbete_och_boende/varken-arbetar-eller-studerar-uvas#

Unga som varken arbetar eller studerar år 2018 i hela riket 16-24 år, kvinnor/män, inrikes/utrikesfödda⁷

	Antal	Andel
Kvinnor Inrikesfödd	18 613	4.6 %
Kvinnor Utrikesfödd	11 736	12.8 %
Män Inrikesfödd	24 239	5.7 %
Män Utrikesfödd	13 507	11.4 %

Unga som varken arbetar eller studerar år 2018 i hela riket 25-29 år, kvinnor/män, inrikes/utrikesfödda

	Antal	Andel
Kvinnor Inrikesfödd	24 169	8.7 %
Kvinnor Utrikesfödd	18 157	22.3 %
Män Inrikesfödd	26 442	9.0 %
Män Utrikesfödd	14 443	16.8 %

☰ Uppdragets genomförande

När Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor tilldelades ansvaret för att samordna uppdraget i maj 2020 inleddes först en intern planering samt en inventering av de utpekade myndigheterna och aktörerna för att se om de behövde kompletteras. Inventeringen ledde till att Skolverket och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) flyttades från dialogpartners till samverkanspartners och dessutom bjöds fyra ytterligare dialogpartners in: Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua), Specialpedagogiska skolmyndigheten, Folkbildningsrådet och Riksidrottsförbundet.

Under försommaren 2020 påbörjades planeringen av processen och kontakt togs med alla inblandade aktörer. Ett första digitalt uppstartsmöte med samverkansaktörerna hölls den 17 juni 2020. Därefter följde regelbundna digitala möten med båda grupperna under hösten och vintern 2020.

Under och mellan mötena samlades problem och förslag till lösningar in för unga som varken arbetar eller studerar från de olika aktörerna. Det bidrog till att ett fyrtiotal förslag togs fram och presenterades av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor för båda grupperna i november 2020. Dessa förslag behövde kategoriseras och jämföras då många var av liknande karaktär. Därför lades en stor del av tiden därefter på att analysera, omarbota, renodla, prioritera och formulera dessa till förslag och bedömningar. Under kommande möten genomfördes därefter ett flertal remissrundor där varje deltagande aktör fick möjlighet att komma med inspel. Separata möten med enskilda aktörer hölls också vid behov.

⁷ <https://www.mucf.se/uvas-statistik>

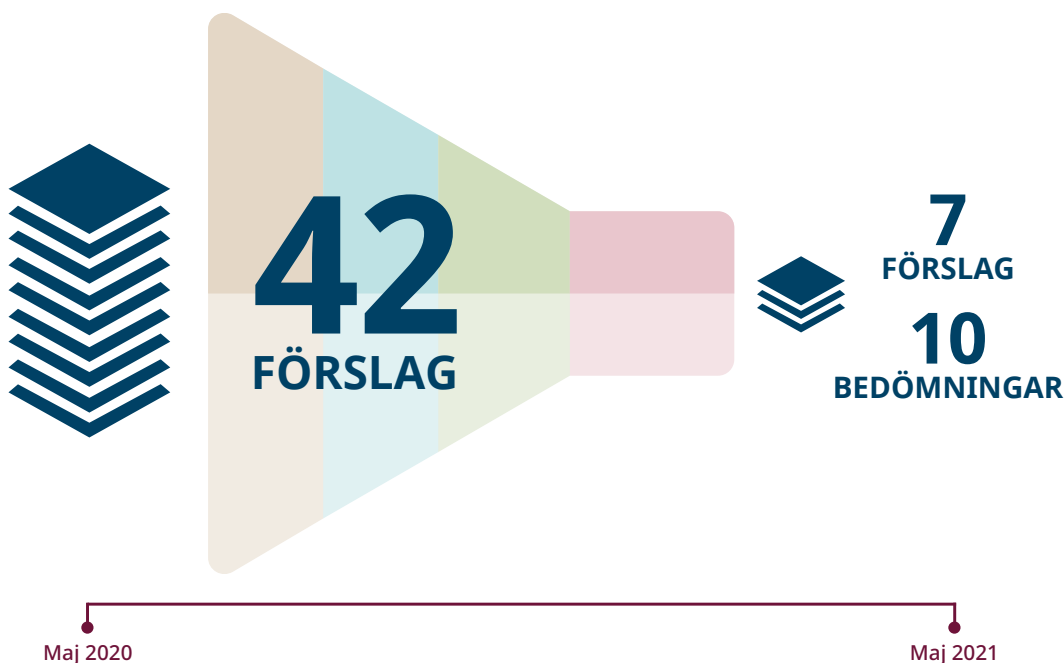
Utöver de möten som hölls löpande under hela uppdragstiden genomförde Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor under hösten en enkel enkät för aktörerna i samverkansgruppen, för att sammanställa en tydligare bild av vad varje aktör kan bidra med. Enkäterna utmynnade i ytterligare fördjupade tematiska möten med relevanta aktörer inom följande sex områden:

- Skola och prevention
- Kommunernas aktivitetsansvar (KAA)
- Unga som varken arbetar eller studerar över 20 år
- Förebyggande av kriminalitet
- Psykisk ohälsa eller funktionsnedsättning
- Utrikes födda och boende i områden med socioekonomiska utmaningar.

Ett sista möte hölls den 8 april 2021, då alla aktörer i samverkansgruppen fick en sista möjlighet att tycka till om förslagen och bedömningarna, samt komma med inspel till texten. I nedanstående bild illustreras hur samverkan i uppdraget gick till.

UPPDRAGETS GENOMFÖRANDE

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Delegationen mot segregation, Jämställdhetsmyndigheten, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Sveriges kommuner och regioner, Skolverket

≡ Hinder för samverkan på nationell nivå

I uppdraget ingår att kartlägga och identifiera om det finns juridiska, strukturella eller andra hinder för samverkan på nationell nivå. Under uppdragets relativt korta tid har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor inte identifierat några juridiska hinder för samverkan mellan de olika myndigheterna.

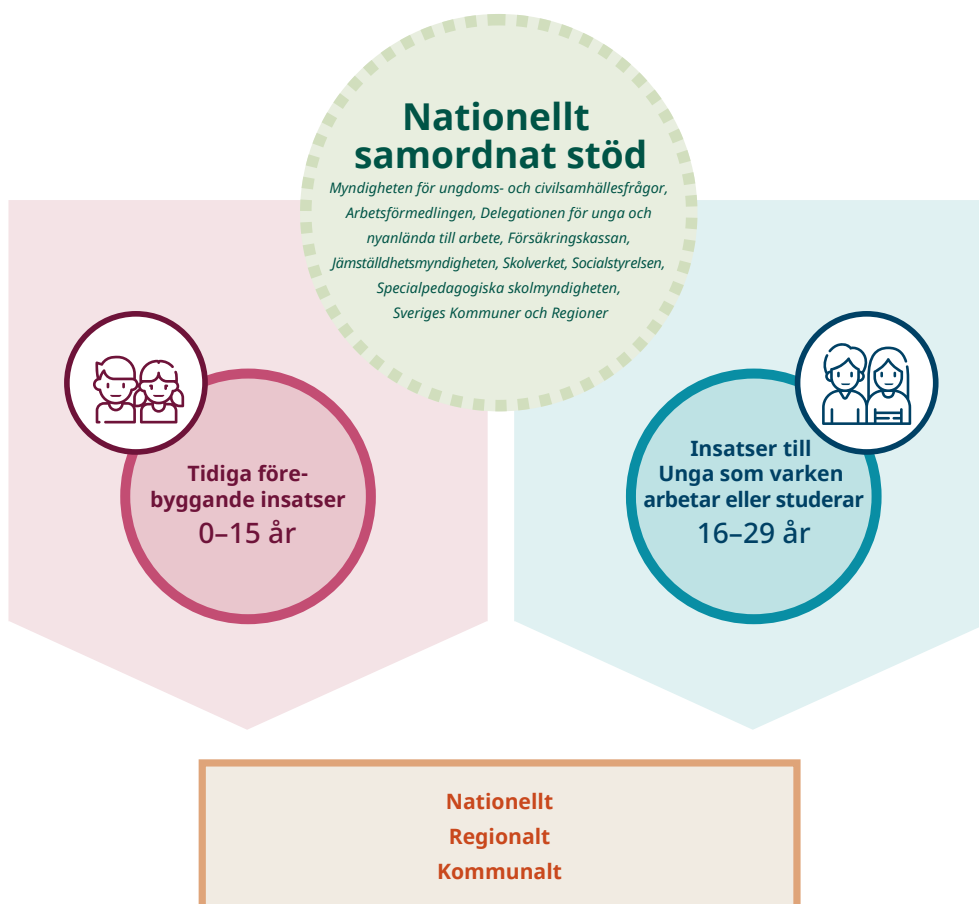
De samverkande myndigheternas ansats har varit att identifiera områden där samverkan och nationellt stöd brister och där det går att lägga förbättringsförslag inom ramen för uppdragstiden.

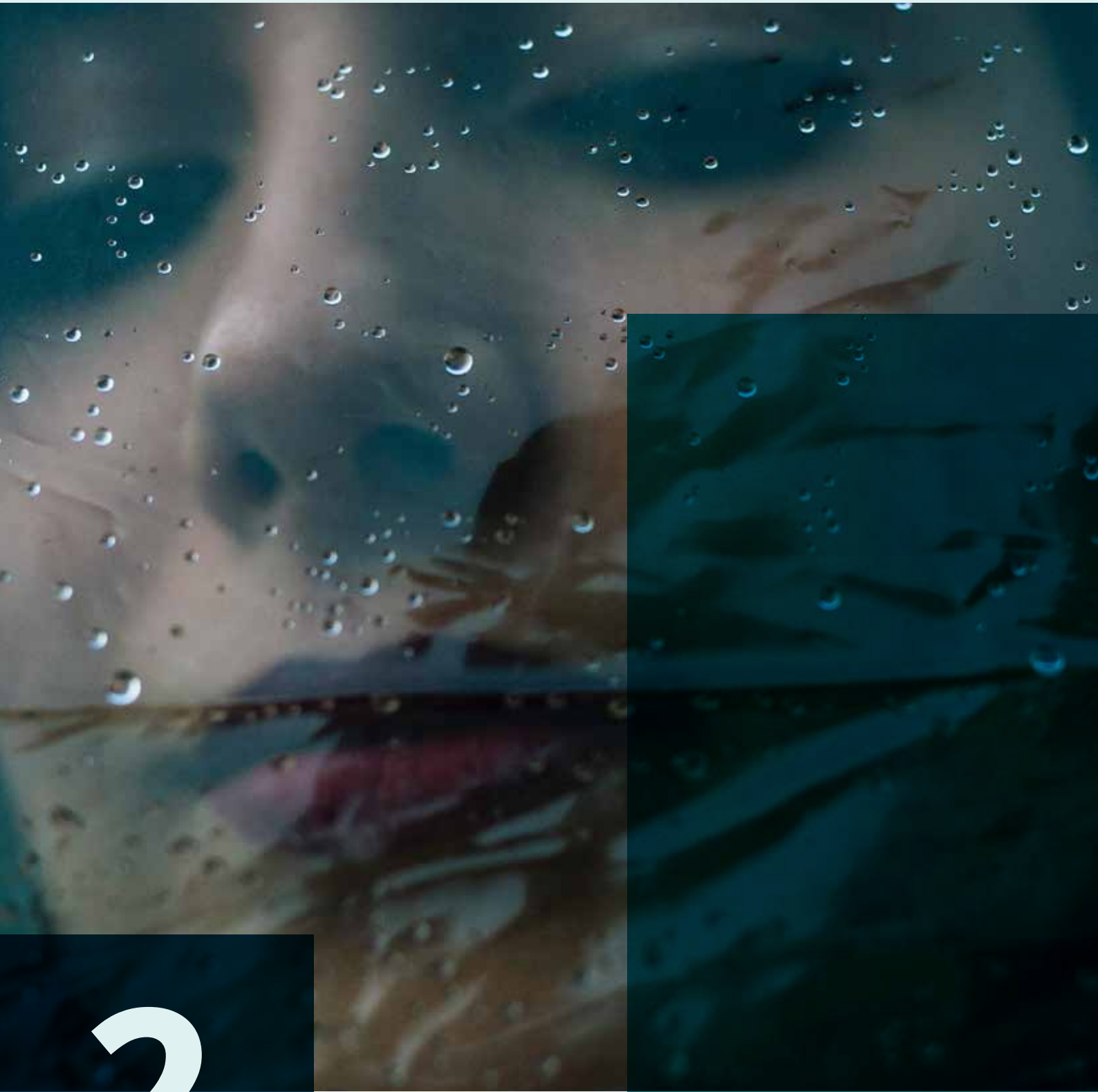
Ett strukturellt hinder för samverkan är att samverkan som inte är formaliserad riskerar att få sämre effekt. Vid ett förlängt samverkansuppdrag bör det därför i möjligaste mån tydliggöras vad de olika parterna har för ansvar och vad de förväntas bidra med i uppdraget.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor bedömer att det finns områden då regelverk mellan myndigheter inte varit samordnade och ibland till och med motarbetat varandra. För att kunna gå djupare in på vilka dessa hinder och regelverk är och vad de innebär, behövs dock mer samverkan mellan relevanta myndigheter (se förslag 1a nedan).

≡ Modell för samverkan

För att på ett tydligare sätt illustrera hur samverkan föreslås se ut framöver, illustreras detta med modellen nedan. Modellen visar att det nationella stödet till kommunala och regionala aktörer förstärks av att myndigheter på nationell nivå samverkar kring unga som varken arbetar eller studerar. Det är också viktigt att det nationella stödet stärker regioners och kommuners arbete med tidiga förebyggande insatser och insatser till unga som redan befinner sig i ett utanförskap. De myndigheter som finns med i modellen är de myndigheter som föreslås vara med i ett fortsatt uppdrag för nationell samverkan (se förslag 1a) nedan).

2

Förslag

I det här kapitlet redogör Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor för de förslag som tagits fram i dialog med de samverkande myndigheterna. Det första förslaget har två delar och syftar dels till att förbättra samordningen av de nationella aktörernas stöd och insatser till den lokala nivån, och dels till att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ska fortsätta med sitt uppdrag för att stödja lokala aktörer. Resterande förslag handlar om konkreta åtgärdsförslag där myndigheterna har identifierat områden där förutsättningarna kan förbättras för de lokala aktörerna i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar.

Myndigheterna har bedömt förslagen utifrån sina respektive verksamhets- och kompetensområden. Utifrån denna reservation står myndigheterna bakom förslagen i stort. Ifall någon myndighet vänder sig emot ett förslag noteras det i texten.

≡ 1a) Långsiktigt uppdrag för nationell samordning

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor föreslår att myndigheten får ett långsiktigt regeringsuppdrag som samordnande myndighet för ett nätverk av utpekade myndigheter som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar. Deltagande myndigheter föreslås vara Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Socialstyrelsen, Skolverket, Specialpedagogiska skolmyndigheten samt Delegationen för unga och nyanlända till arbete.⁸ För uppdragets framgång är det även viktigt att Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) bjuds in att delta.

Arbetet kan exempelvis bestå av att samordna myndigheterna i ett gemensamt arbete, initiera nya gemensamma satsningar på nationell nivå samt genomföra gemensamma aktiviteter gentemot kommuner och regioner. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor föreslås få utökade medel för att samordna arbetet.

Problemformulering

Idag saknas en formaliserad samverkan mellan de nationella myndigheter som arbetar med unga som varken arbetar och studerar. Det innebär att de insatser som görs av respektive myndighet inte är koordinerade och samordnade för att skapa mesta möjliga nytta för målgruppen. Även om det redan idag görs viktiga insatser från berörda myndigheter så är kunskapen om dessa insatser, myndigheterna emellan, relativt låg.

Motivering

Målsättningen för alla aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar är att inflödet till gruppen ska minska genom träffsäkra och effektiva tidiga insatser. De som hamnar i utanförskap ska även få den hjälp som behövs för att etablera sig i arbetslivet.

⁸ Uppdraget för Delegationen för unga och nyanlända till arbete sträcker sig till årsskiftet 2021/2022.

Idag görs många insatser på nationell och lokal nivå, men trots detta står många unga utanför arbete eller studier. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att det krävs ett långsiktigt formaliserat och sammanhållet arbete på nationell nivå för att skapa en gemensam arena för att uppmärksamma, analysera och diskutera hinder, samt att vid behov lyfta dessa vidare. Under uppdragets gång blev det tydligt att de enskilda myndigheternas insatser för målgruppen ofta inte är kända bland de andra.

Genom fortsatt samverkan har de olika myndigheterna möjlighet att belysa målgruppen från sitt perspektiv och specialkompetens. Detta bidrar till en helhetsbild och stärker förutsättningarna för att insatser till målgruppen ska genomsyras av ett jämställdhets-, funktionshinders- och barnrättsperspektiv.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har under uppdragets gång varit samordnande myndighet och vid en förlängning av uppdraget råder det enighet bland de medverkande aktörerna att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bör ha det fortsatta ansvaret för att samordna det gemensamma arbetet. Detta för att de nationella aktörernas insatser ska kunna koordineras på ett så effektivt och strukturerat sätt som möjligt.

I gruppen av samverkande myndigheter finns det både aktörer som har direktkontakt med unga i sina verksamheter och de som endast arbetar med målgruppen på en övergripande nivå. Samordning skapar tydlighet för de aktuella myndigheterna, vilket bidrar till en helhetsbild av allas uppdrag och insatser. Genom ett sammanhållet arbete på nationell nivå finns även större möjlighet att identifiera och undanröja eventuella systemhinder som finns inbyggda i dagens struktur och regelverk. Det skulle även finnas möjlighet att identifiera juridiska hinder för samverkan vid ett förlängt uppdrag.

Inom ramen för ett långsiktigt uppdrag ser Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor att ett antal viktiga punkter kan uppnås:

- Ett permanent samverkansforum där berörda myndigheter ingår och träffas kontinuerligt.
- Gemensamma insatser till landets kommuner och regioner, men även till anställda på myndigheter som arbetar direkt med målgruppen. Det kan handla om föreläsningar, workshops eller behovsanpassade insatser.
- Identifiera och signalera systemhinder för målgruppen, som exempelvis när en myndighets regelverk försvårar insatser från en annan myndighet/aktör.
- Större effekt på insatser till lokal och regional nivå.
- Gemensam kunskap och förståelse för bakomliggande orsaker till att unga inte kan arbeta eller studera, som exempelvis erfarenhet av att vara utsatt för våld eller sexuell exploatering.
- Riktat arbete för de grupper som oftare än andra har särskilt svårt att etablera sig på arbetsmarknaden, exempelvis unga som saknar behörighet till gymnasiet, unga utan gymnasieexamen, unga med funktionsnedsättning, kvinnor med utländsk bakgrund och unga med psykisk ohälsa.

En förutsättning för att det samordnande uppdraget som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor föreslår ska få önskat genomslag och effekt är att samtliga utpekade myndigheter är med och bidrar till samverkan. Uppdraget blir på så sätt ett medel för att gemensamt medverka och samordna de nationella insatserna runt målgruppen. Att en myndighet har en samordnande funktion kan bidra till att underlätta styrningen och kunskapsöverföringen mellan både myndigheter och departement.

Det pågår redan idag samverkan mellan flera aktörer inom dessa frågor. Bland annat finns en samverkansgrupp på operativ nivå med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, Skolverket, Sveriges Kommuner och Regioner, Delegationen för unga och nyanlända till arbete och Arbetsförmedlingen samt en nationell samverkansgrupp på chefsnivå för Sveriges Kommuner och Regioners uppdrag fullföljd utbildning, där även andra relevanta myndigheter och aktörer deltar. Samverkan sker också genom en delad tjänst mellan Sveriges Kommuner och Regioner och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor. Denna typ av samverkan bör intensifieras och formaliseras och ligger i linje med vad myndigheten föreslår.

Konsekvenser

En konsekvens av att nationella aktörer samordnar sitt stöd till den lokala nivån blir att mer fokus kan läggas på tidiga insatser, vilket i sin tur kan leda till ett minskat inflöde av unga till målgruppen. Vi ser även att ett stärkt och samordnat nationellt stöd kan bidra till att bryta det utanförskap som många unga hamnat i. Samordnade insatser på nationell nivå kan därmed bidra till att både personligt lidande för den unge och stora samhällskostnader undviks.

Förslaget innebär att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor önskar utökade medel för att kunna samordna arbetet och följa upp effekterna av förslaget på bästa sätt.

1b) Fortsatt uppdrag till MUCF att stödja lokala aktörer

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor föreslår att myndigheten får ett permanent uppdrag att stödja de aktörer som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar. Förslaget innebär att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågors nuvarande uppdrag för att stödja kommuner och regioner i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar, förlängs och permanentas.

Problemformulering

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor gör bedömningen att behovet av stöd till lokala aktörer för att arbeta med unga som varken arbetar eller studerar kommer att öka till följd av pandemin. Myndigheten kan i sitt uppdrag bidra med kunskap och stöd till lokal samverkan kring målgruppen och det behövs ett långsiktigt arbete för att kunna se resultat.

I regeringsuppdraget som myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor fick av regeringen 2018 står det att:

Varje ung kvinna och man som långsiktigt hamnar utanför arbets- och samhällslivet är ett misslyckande för samhället.⁹

⁹ Regeringsbeslut 2018-03-01 U2017/04044/UF (delvis) U2018/00951/UF

För att kommuner på ett bättre sätt ska kunna hjälpa unga kvinnor, unga män och unga hbtqi-personer till etablering på arbetsmarknaden krävs att kommunerna har god kännedom om målgruppen och dess förutsättningar. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor kan i sitt uppdrag stödja de kommuner som är i behov av detta, och det finns många kommuner som ännu inte fått ta del av detta stöd.

Motivering

Myndigheten har, i skrivande stund, sedan arbetet med kommuner påbörjades 2019 anordnat kommunträffar för 38 kommuner med syfte att stärka den lokala samverkan och bidra till att kommunerna tar fram en samverkad kommunövergripande handlingsplan för målgruppen. Under 2021 fortsätter myndigheten att erbjuda workshops och kunskapsstöd till landets kommuner och regioner med målsättningen att nå ytterligare 30 kommuner. Myndigheten arbetar även för att utveckla konceptet för regioner och samordningsförbund för att bredda stödet och få bättre effekter för målgruppen.

Myndighetens utredningar och rapporter betonar heterogeniteten hos unga som varken arbetar eller studerar och vikten av att aktörerna som arbetar med målgruppen gör det i samverkan för att nå bättre effekter. Det är viktigt för de lokala aktörerna att ha aktuell och uppdaterad kunskap innan de beslutar om vilka insatser som ska genomföras lokalt. Det är även viktigt att de lokala aktörerna känner till de särskilt utsatta grupper som finns bland unga som varken arbetar eller studerar, exempelvis unga med funktionsnedsättning, kvinnor med utländsk bakgrund, unga som utsatts för eller bevittnat våld, unga kvinnor som utsatts för våld i partnerrelationer och unga med psykisk ohälsa.

I SOU 2013:74 *Unga som varken arbetar eller studerar – statistik, stöd och samverkan* betonas vikten av samverkan mellan kommunala förvaltningar och mellan förvaltningar och andra myndigheter.¹⁰ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att de kommuner och regioner som deltar i kommunträffar anordnade av myndigheten kommer att öka sin interna samverkan och få bättre kunskap om målgruppen och dess behov av insatser. Myndigheten bedömer även att kommuner som har deltagit i myndighetens insatser för unga som varken arbetar eller studerar kommer att prioritera målgruppen högre.

Konsekvenser

Ett förlängt uppdrag till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor skulle utveckla det nationella stödet till lokala aktörer och stärka förutsättningar för kommuner och regioner att arbeta ändamålsenligt med stöd till unga som varken arbetar eller studerar. Förslaget innebär att medel behöver avsättas för den fortsatta insatsen.

¹⁰ <https://www.regeringen.se/49b70e/contentassets/e38b971504de45c5b04ba09c51789a8b/unga-som-varken-arbetar-eller-studerar--statistik-stod-och-samverkan-sou-201374>

2. Utveckla en webbplats för kunskaps- och kompetensutveckling

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor som koordinerande för de samverkande myndigheterna, föreslås få i uppdrag att utveckla och ansvara för en webbplats för kunskaps- och kompetensutveckling som riktar sig till all personal som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar. Uppdraget knyter an till både samordningsuppdraget (förslag 1a) och det stödjande uppdraget (förslag 1b).

Syftet med en sådan webbplats är att samla, sprida och tillgängliggöra information och kunskap om unga som varken arbetar eller studerar. Det kan vara aktuell statistik, goda exempel och framgångsfaktorer, internationella erfarenheter och beprövade metoder, samt information om nationella myndigheters ansvarsområden och nationell samverkan.

De myndigheter som föreslås ingå i nationell samverkan (förslag 1a) bör bistå Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor med information och kunskap i utvecklingen och uppdatering av webbplatsen. Även andra utvalda myndigheter som exempelvis Delegationen mot segregation skulle kunna bistå med information till den föreslagna webbplatsen.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ansvarar för innehållet på webbplatsen och kommer där det är lämpligt även att länka vidare till andra myndigheters webbplatser samt till relevant forskning från exempelvis Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) eller Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte).

Problemformulering

Idag finns mycket kunskap och information om unga som varken arbetar eller studerar. Problemet är att kunskapen och informationen är utspridd och svårtillgänglig vilket gör det svårt att skapa sig en helhetsbild av kunskaps- och insatsläget för personer som arbetar med målgruppen på såväl lokal, regional som nationell nivå.

Motivering

Personal som arbetar med målgruppen har en avgörande betydelse för att fler unga ska få en förankring i samhället. Att de personer som ska stötta unga i målgruppen kan skapa en förtroendefull relation till de unga är mycket viktigt. Det är också av stor vikt att de som arbetar med målgruppen har god kunskap om de ungas olika utmaningar och förutsättningar, för att kunna anpassa sitt stöd efter varje individs behov. För personal på både lokal och nationell nivå skulle därför en webbplats för kunskaps- och kompetensutveckling, där den samlade kunskapen om målgruppen från de nationella aktörerna finns, vara ett viktigt stöd.

Information om de särskilt utsatta grupperna av unga som varken arbetar eller studerar kommer att tillgängliggöras på webbplatsen. För både operativ personal och beslutsfattande tjänstemän bör information om förutsättningarna för exempelvis unga hbtqi-individer, utrikes födda kvinnor och unga med funktionsnedsättning finnas tillgänglig. Personal och beslutsfattande tjänstemän

bör också få ökad kunskap om hur föreställningar om genus påverkar såväl unga kvinnor som unga mäns förutsättningar, samt personalens bemötande av dem.

Den digitala utvecklingen sker i snabb takt och det är av stor vikt att öka tillgängligheten av befintlig kunskap och framgångsrika arbetsmetoder. Att utveckla och ta fram en webbplats för kunskaps- och kompetensutveckling bedöms vara ett effektivt sätt att sprida aktuell och samlad kunskap om en komplex och heterogen målgrupp som unga som varken arbetar eller studerar är.

Konsekvenser

För tjänstemän och personal som arbetar med målgruppen kan en webbplats med samlad information och kunskap vara ett viktigt verktyg. Det finns en klar fördel i att personer från olika organisationer får ta del av samma kunskap och det förväntas också ge en tydlig samordnad informationskanal för nationella myndigheter. På sikt kan webbplatsen vidareutvecklas till ett mer operativt verktyg utifrån regionala och lokala behov. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor kommer att behöva sprida information om webbplatsen till offentliga aktörer och följa upp effekterna av den.

Förslaget innebär att medel kommer behöva avsättas till den myndighet, förslagsvis Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, som får huvudansvaret för att utveckla webbplatsen. För övriga aktörer är förslaget inte kostnadsdrivande förutom att personalresurser behöver avsättas för att bistå myndigheten med information och kunskap i framtagandet av webbplatsen. Detta bedöms dock inte vara något särskilt omfattande arbete för de deltagande myndigheterna.

☰ 3. Ökat ansvar för målgruppen på regional nivå

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor föreslår att regeringen stimulerar samverkan mellan regioner och kommuner för att stärka den samordnande rollen på regional nivå för unga som varken arbetar eller studerar. Detta kan förslagsvis ske med hjälp av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). En sådan stimulering skulle syfta till att regionerna på ett tydligare sätt kan stödja kommunerna i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar och bidra till ökad långsiktighet. Initiativet bör till en början omfatta tre år och vara föremål för uppföljning och utvärdering.

De verksamheter som bör ingå i en sådan samverkan är grund-och gymnasieskola inklusive elevhälsa, fritidsverksamhet, socialtjänst och hälso-sjukvård. Även Arbetsförmedlingen behöver ha en roll i detta arbete när det handlar om arbetsmarknadsinsatser till de som är inskrivna som arbetssökande hos myndigheten.

Problemformulering

För kommunerna ser utmaningarna med målgruppen olika ut. Större kommuner har bättre möjligheter att ha specialkompetens och olika stödfunktioner. Små kommuner har oftast inte den möjligheten, men de har samma ansvar för exempelvis kommunernas aktivitetsansvar och för andra åtgärder som behövs för unga som varken arbetar eller studerar. Även glesbygdskommuner kan ha svårt att nå ut till målgruppen och svårt att etablera samverkan med andra kommuner, då närmaste tätort i grannkommunen i vissa fall ligger 10-15 mil bort.

För att en kommun ska kunna möta och erbjuda varje individ insatser utifrån deras unika situation, krävs en bred palett av insatser. Detta kan vara svårt för mindre kommuner att göra på egen hand då det saknas resurser och kompetenser som kan möta behoven. Genom samarbete med närliggande kommuner via ett samordnat regionalt stöd kan kommunerna erbjuda likvärdiga insatser och få ett kunskaps- och metodstöd i den regionala samverkan. Denna typ av regional samverkan saknas idag.

En utmaning på nationell nivå är att det kan vara svårt för myndigheter att nå ut och föra en dialog med 290 kommuner och att många små kommuner därför inte nås av stöd från myndigheter på nationell nivå i samma utsträckning som större kommuner.

En ytterligare svårighet för många kommuner är att planera för långsiktiga åtgärder för unga som varken arbetar eller studerar, då prioriteringar riskerar att ändras vid politiska skiften eller personal- eller andra organisationsförändringar. Denna sårbarhet kan i värsta fall leda till att arbetet med unga som varken arbetar eller studerar avstannar vid förändringar.

Motivering

Många kommuner skulle på ett bättre sätt kunna samordna sig i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar med tydligare stöd från regionerna. Syftet med det är att den regionala nivån ska stödja kommuner med vägledning, metodstöd, kompetensutveckling, uppföljning med mera, samt fungera som en länk mellan den nationella och lokala nivån. Det innebär inte att det formella ansvaret för individarbetet förändras utan det ligger inom respektive verksamhets ansvarsområde.

Genom ett regionalt kunskaps- och implementeringsstöd underlättas kommunernas arbete med målgruppen, och en ökad långsiktighet kan utvecklas. Den regionala nivån kan på detta sätt stödja det tvärprofessionella arbetet så att det skapas en sammanhållen linje i kommunernas samverkansarbete från yngre ålder upp till vuxen ålder. Det förebyggande arbetet, som exempelvis föräldraskapsstöd, skolnärvaro och våldsförebyggande arbete, behöver vara i centrum för arbetet med målgruppen.

Även Länsstyrelserna, som finns i alla län, är en viktig regional samverkanspart i olika frågor som berör social hållbarhet där barn och ungas hälsa och utveckling är viktiga arbetsområden. I många frågor finns redan etablerad samverkan med regionerna, då Länsstyrelserna har en samordnande roll i många frågor på regional nivå. Detta innebär att det finns goda förutsättningar för Länsstyrelserna att arbeta med unga som varken arbetar eller studerar.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor och Skolverket kan också i sina stödjande uppdrag för unga som varken arbetar eller studerar respektive kommunernas aktivitetsansvar, fylla en viktig funktion för ökad samverkan mellan kommun och region. Den regionala nivån behövs också för att stärka samarbetet inom och mellan kommuner och för att underlätta samarbetet mellan kommuner och staten.

Konsekvenser

Konsekvenserna av ett ökat regionalt stöd till kommunerna förväntas bli att åtgärder för målgruppen kan effektiviseras och samordnas, vilket i sin tur skulle förhindra att mer omfattande stöd behövs på individnivå i ett senare skede. Regionernas ökade ansvar och samordnande roll förväntas särskilt gynna mindre kommuner som får ökade möjligheter att arbeta tillsammans och att öka långsiktigheten i arbetet. Regionernas samordnande roll bedöms även bidra till minskad sårbarhet vid förändringar på kommunal nivå, samt ökade möjligheter för förebyggande arbete. Även Länsstyrelserna kan användas som en viktig aktör vid regional samverkan, vilket kan underlätta för mindre kommuner och glesbygdskommuner att arbeta med målgruppen.

4. Ökade insatser finansierade av samordningsförbunden till unga som varken arbetar eller studerar

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor föreslår att Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen fortsätter att arbeta för att samordningsförbunden prioriterar att finansiera insatser för unga långtidssjukskrivna, unga med funktionsnedsättning och unga som har aktivitetsersättning i syfte att stärka kvinnors och mäns förmåga till förvärvsarbete enligt uppdrag i nuvarande regleringsbrev. Samordningsförbunden bör särskilt prioritera finansiering av insatser för unga som varken arbetar eller studerar.

Problemformulering

Samordningsförbunden fyller en viktig funktion för grupper som har svårt att komma ut på arbetsmarknaden, men de har inget uttalat uppdrag att finansiera insatser för unga som varken arbetar eller studerar. Många samordningsförbund prioriterar målgruppen men insatserna kan variera i omfattning beroende på om det lokala samordningsförbundet har specifika insatser till målgruppen eller om insatserna är mer övergripande och riktade till personer, oavsett ålder, som står långt från arbetsmarknaden. Det innebär att det i dagsläget inte finns likvärdiga insatser från samordningsförbunden till unga som varken arbetar eller studerar i landet, utan det stöd som individer idag kan få påverkas till stor del av geografisk placering.

Motivering

Samordningsförbunden har en betydelsefull roll för grupper som har lång väg till arbetslivet. Unga som varken arbetar eller studerar är redan i dag en målgrupp för den verksamhet som bedrivs, men en prioritering kan behöva förtydligas och förstärkas. Förslaget innebär att undersöka om en prioritering av unga som varken arbetar eller studerar inom samordningsförbunden kan bidra till att minska antalet i målgruppen. Det är dock viktigt att betona att det finns fler samverkansformer än samordningsförbunden som är tillgängliga för målgruppen att ta del av. Unga som varken arbetar eller studerar är en målgrupp som är i stort behov av samordnade insatser, varför samordningsförbunden är en lämplig aktör att arbeta med målgruppen.

I den finansiella samordningen samlas aktörerna Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, kommunerna och hälso- och sjukvården i en gemensam organisation. Inom samordningsförbunden analyseras och diskuteras aktuella lokala och regionala utmaningar och vilka av dessa som finansiellt ska få stöd från samordningsförbunden. För att kunna göra prioriterade insatser till unga som varken arbetar eller studerar är det viktigt att samtliga aktörer i samordningsförbunden är överens om vikten av detta. Samordningsförbund är inte ensamt ansvariga för att finansiera behoven av stöd till individer med samordnade behov, men de har en viktig funktion när det gäller att nå människor som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Såväl insatser till individer samt förebyggande insatser och kompetensutvecklingsinsatser för medarbetare hos de samverkande aktörerna kan finansieras av samordningsförbunden. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att det behövs en långsiktig insats för samordningsförbunden där unga som varken arbetar eller studerar prioriteras. Vidare innebär detta att Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan bör analysera om detta kan få avsedd effekt.

Konsekvenser

Förslaget kan innebära att andra prioriterade grupper för den finansiella samordningen får mindre stöd och resurser. Förslaget kan också ses som en konkret åtgärd att undersöka vilken betydelse den finansiella samordningen kan ha för unga som varken arbetar eller studerar och hur de i förlängningen skulle kunna arbeta för andra prioriterade grupper i samhället som har behov av samordnade insatser.

Det är viktigt att en utvärdering sker av uppdraget för att se om det får avsedd effekt. Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan bör följa upp den föreslagna satsningen, utifrån de förutsättningar som finns i dagens systemstöd (SUS).¹¹

5. Öka förekomsten av lokala tvärssektoriella skolnärvaroteam

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor förslår att kommunerna får stöd för att införa tvärssektoriella skolnärvaroteam som kan arbeta förebyggande och individbaserat med unga och deras vårdnadshavare. Satsningen kan förslagsvis ingå som en del av samverkan mellan regioner och kommuner enligt förslag 3 - Ökat ansvar för målgruppen på regional nivå. Den regionala nivån kan fungera som kunskaps- och implementeringsstöd till kommunerna i arbetet med skolnärvaroteam.

Problemformulering

Ungdomar som saknar behörighet till gymnasiet eller saknar gymnasieexamen riskerar att få svårigheter att etablera sig i samhället.¹² Bakom skolmisslyckanden och ofullständig skolgång kan hög skolfrånvaro vara en central del. Det finns många möjliga orsaker till skolfrånvaro, och inte sällan är orsakerna flera och komplexa. Det kan exempelvis bero på psykisk ohälsa, mobbning eller sociala problem.

¹¹ <https://www.susam.se/om-sus/uppfoljningssystemet-sus>

¹² <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/livsvillkor/unga-som-varken-arbetar-eller-studerar/>

Att vänta med att sätta in tidiga åtgärder kan leda till att problem blir större och att det kan bli betydligt svårare att senare motivera eleven till fortsatt skolgång. Alla kommuner har idag inte möjligheten att bygga upp skolnärvaroteam med de kompetenser som kan krävas.

Motivering

Att agera i tid för att minska skolfrånvaro är viktigt för att minska antalet unga som riskerar att hamna i en situation där de varken arbetar eller studerar. Insatser kan därför behövas sättas in tidigt, oavsett om det är insatser från socialtjänsten som handlar om stärkt föräldrastöd, insatser från hälso- och sjukvården eller stöd i förskolan eller skolan.

Idag finns flera exempel på skolnärvaroteam i olika delar av landet¹³, men det är långt ifrån en utbredd insats. För att en elev i grund- och gymnasieskolan skall kunna tillgodogöra sig de kunskaper som krävs för att gå ut skolan med godkända betyg är skolnärvaron väldigt viktig. Att klara grundskolan och få gymnasiekompetens är avgörande för att unga ska få förankring i samhället och klara vuxenlivet, och skolnärvaro är en central faktor för att klara skolgången.

Inom ramen för regeringsuppdraget tidiga och samordnade insatser (TSI) har det i flera kommuner byggts upp tvärssektoriella närvaroteam som arbetar för att fånga upp elever med problematisk frånvaro. Lokala uppföljningar har visat att även mindre frånvaro i låg- och mellanstadiet kan leda till problematisk skolfrånvaro längre fram. Teamen som arbetar konsultativt består av representanter från elevhälsa/skola, socialtjänst och primärvård.¹⁴

De tvärssektoriella teamen föreslår insatser, medan insatserna genomförs i respektive verksamhet. Det tvärssektoriella arbetet bygger på samtycke från vårdnadshavare och /eller eleven. Förstärkt samverkan för ökad skolnärvaro är en viktig förebyggande insats för att minska antalet unga som varken arbetar eller studerar. Skolnärvaroteam kan och bör även vara en resurs i att adressera orsakerna till skolavbrott även på strukturell nivå och inte enbart i relation till utsatta individer, det vill säga att analysera varför psykisk ohälsa och mobbning uppstår och hur det drabbar flickor och pojkar på olika sätt. Satsningen kan även betraktas som brottsförebyggande.

Konsekvenser

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att en ökad förekomst av tvärssektoriella skolnärvaroteam är ett viktigt led i att kunna erbjuda tidiga och förebyggande insatser som får till följd att fler ungdomar klarar sin skolgång. Genom att en ung individs problem identifieras och avhjälps i tid finns det långsiktiga samhällsekonomiska vinster att göra då samhällets stödssystem inte behöver träda in i vuxen ålder. Att inte sätta in rätt resurser i tid kan leda till ökade problem för både individ och samhälle.

¹³ <https://skaraborg.se/Var-verksamhet1/social-hallbarhetfolkhalso/satsningar/skolnarvaroteam/>

¹⁴ <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2017/03/uppdrag-att-genomfora-ett-utvecklingsarbete-for-tidiga-och-samordnade-insatser-for-barn-och-unga/>

6. Obligatoriskt att erbjuda samtal vid risk för skolavbrott

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor föreslår att det ska vara obligatoriskt för skolan att erbjuda vägledningssamtal för elever som är på väg att avsluta sina gymnasiestudier eller när skolan får varningssignaler om att det finns risk för skolavbrott.

Problemformulering

Utifrån den generella kunskap som finns om unga som varken arbetar eller studerar så vet vi att avsaknaden av en fullständig gymnasieexamen är en av de största riskfaktorerna för att hamna utanför arbete och studier. Det är därför problematiskt att mer än var fjärde elev lämnar skolan utan gymnasieexamen (alla program medräknade), att var femte elev som inlett studier på nationellt program inte klarar sin gymnasieutbildning inom tre år och att många avslutar grundskolan utan fullständiga betyg.¹⁵ Avsaknaden av en fullständig gymnasieexamen fördröjer ofta den unges etablering och är en dyr kostnad för samhället. Idag saknas ofta formaliserade samtal med eleven med syfte att sätta in stödjande insatser för att förebygga skolavbrott.

Motivering

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor föreslår att det bör vara obligatoriskt för skolan att erbjuda vägledningssamtal vid risk för skolavbrott, då det ökar möjligheterna för elever att återuppta sina studier med rätt stöd.

Syftet med förändringen är att ge elever bättre stöd och vägledning framåt, exempelvis genom att tydligt informera eleverna om vilka studier som återstår eller genom att se till att det blir en tydlig överlämning till kommunernas aktivitetsansvar.

Förslag om vägledningssamtal fanns tidigare med i utredningen SOU 2017:9 *Det handlar om oss*. Enligt remissvaren ställde sig en avgörande majoritet bakom förslaget.

Erfarenheter från flera kommuner som i dag arbetar med denna möjlighet är att fler elever väljer att vara kvar i utbildning tack vare ett sådant samtal, och att de som inte stannar kvar får en bra överlämning till andra aktiviteter eller insatser. Förslaget har som mål att alla skolor ska erbjuda ett sådant samtal, oavsett i vilken kommun eleven bor eller var den går i skolan. Förslaget har ett tydligt förebyggande syfte då dessa vägledningssamtal har som mål att en individuell planering kan ske utifrån den enskildes situation.

Specialpedagogiska skolmyndigheten har möjlighet att erbjuda specialpedagogiskt stöd vid dessa samtal utifrån skolans/eleven behov.

Konsekvenser

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att förslaget om obligatoriska samtal vid risk för skolavbrott ökar möjligheterna att fånga upp de ungdomar som är på väg att avsluta sina studier i förtid. Denna bedömning går helt i linje med den omfattande konsekvensutredning som den nationella samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar lade fram i sitt betänkande.¹⁶

På kort sikt innebär förslaget ett extra ansvar på skolorna. Det måste dock ses i kontrast till att senare insatser minskar med ökade förebyggande åtgärder.

¹⁵ <https://skr.se/skr/tjanster/press/nyheter/nyhetsarkiv/flertargymnasieexamenmenmangautmaningarkvarstar.50957.html>

¹⁶ SOU 2018:11 Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar

7. Utred en utökning av Samordnad individuell plan (SIP)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor föreslår att en utredning bör tillsättas för att undersöka om Samordnad individuell plan även ska omfatta grund- och gymnasieskolan.

Förslaget innebär inte att det nuvarande ansvaret enligt lag och regleringar ska förändras utan att de regler för ungas utbildning som i dag finns i skollagen fortsätter som förut. Förändringen avser istället att stärka de formella möjligheterna till ett viktigt utbyte och en tydlighet mellan socialtjänst, hälso- och sjukvård och utbildningsförvaltningar att gemensamt samordna lämpliga insatser.

Problemformulering

Det vilar ett stort ansvar på lärare och rektorer att uppmärksamma och identifiera svårigheter som kan uppkomma i elevernas liv. Det kan handla om inlärningssvårigheter, sociala problem eller hög skolfrånvaro, vilka alla är faktorer som påverkar chanserna för en ung person att gå igenom grund- och gymnasieskolan med godkända betyg. Lärare och rektorer behöver fler verktyg för att kunna arbeta med tidiga och förebyggande insatser i samverkan med andra berörda aktörer.

Vid stor oro för ett barn eller ungdom är skolans yttersta verktyg idag att göra en orosanmälan till socialtjänsten. Detta innebär inte per automatik en samverkan mellan skolan och socialtjänsten kring eleven. Socialtjänsten gör alltid en förhandsbedömning när de får in en orosanmälan och tar där ställning till om en utredning ska inledas eller ej. Det kan innebära att samverkan riskerar att försenas eller utebli mellan de aktörer som har möjlighet att göra tidiga insatser.

Skolpersonal blir idag kallade till möten för att upprätta en samordnad individuell plan men har själva inte möjlighet att kalla till ett sådant möte. Det är problematiskt då skolan ofta är de första som upptäcker eventuella svårigheter hos en elev.

Motivering

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att det bör utredas om verktyget samordnad individuell plan kan utvidgas till att även omfatta skolan. Samordnad individuell plan fördes in i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen 2010 då den används tillsammans med brukare och patienter för insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvården som behöver samordnas.

Kortfattat innebär dagens lagstiftning att en fungerande samverkan har förenklat för brukare och patient och dess närstående. De behöver inte lägga ner tid och energi på att själva samordna olika insatser som ges av kommunen eller regionen. En samordnad individuell plan ska alltid upprättas med samtycke av den person som har behov av de gemensamma insatserna. Det gäller oavsett personens ålder eller problem och planen ska tydliggöra vem som gör vad och när.

Upprättandet av en samordnad individuell plan tas alltid i samverkan med eleven och dess vårdnadshavare och har alltid en helhetssyn på familjens situation. Det kan till exempel handla om att vårdnadshavare erbjuds föräldrastöd vid problematisk skolfrånvaro. Alla insatser som erbjuds och genomförs görs med vårdnadshavares samtycke om individen är under 18 år.

Att upprätta en samordnad individuell plan kräver omfattande administrativt arbete för den tjänsteperson som tar initiativ till mötet. Det handlar bland annat om att kalla berörda parter, skriva planen och följa upp denna. Det framgår i en utvärderingsrapport framtagen av riksdagen att verktyget samordnad individuell plan lyckas bäst när det finns en utsedd person/personer i kommunen som har ett ansvar för att genomföra SIP-möten.¹⁷ En utredning om att utöka samordnad individuell plan till att omfatta skolan bör ta fasta på dessa erfarenheter för att verktyget ska kunna användas så effektivt som möjligt.

En utvidgning av samordnad individuell plan till skolan skulle innebära ett viktigt ytterligare verktyg när det gäller att tidigt få till stånd samordnade insatser för ungdomar som varken arbetar eller studerar.

Konsekvenser

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att skolan behöver ytterligare verktyg för att kunna arbeta med tidiga och förebyggande insatser. Att utöka samordnad individuell plan till att omfatta grund- och gymnasieskolan skulle kunna vara ett sätt att tidigt fånga upp svårigheter för barn och unga i skolan och samordna de insatser som behövs.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har under den korta tid som stått till förfogande inte haft möjlighet att göra en utförlig konsekvensanalys över följderna av den föreslagna förändringen. Att förändra en lagstiftning är en långsam process, men för att förslaget ska kunna genomföras behövs ett tydligt formellt lagstöd.

¹⁷ Samordnad individuell plan (SIP) – en utvärdering. Rapport från riksdagen 2017/18RFR5

3

Bedömningar

I detta kapitel redogör Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor för de bedömningar som gjorts i samverkan med de utpekade myndigheterna. Bedömningarna handlar om områden där mer kan göras på nationell nivå för unga som varken arbetar eller studerar, men där det ännu inte finns något konkret förslag. Om förslag 1a) om fortsatt samverkan genomförs kan de samverkande aktörerna arbeta vidare med bedömningarna för att föreslå mer konkreta åtgärder.

Myndigheterna har värderat bedömningarna utifrån sina respektive verksamhets- och kompetensområden. Utifrån denna reservation står myndigheterna bakom bedömningarna i stort. Ifall någon myndighet vänder sig emot en bedömning noteras det i texten.

≡ 1. Ökat stöd till civilsamhällets aktörer

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att civilsamhället är en viktig resurs och samverkanspartner för kommuner och regioner i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer därför att civilsamhällets organisationer bör bjudas in för att anta en större roll i samverkan genom exempelvis praktikplatser, projekt eller feriejobb.

De nationella och lokala offentliga aktörerna bör arbeta mer tillsammans med civilsamhället för att stödja civilsamhällesaktörer i både förebyggande insatser och/eller direkta stödåtgärder för unga som varken arbetar eller studerar. Stödet kan bestå av både ekonomiska medel och kunskap. Verksamhet som bedrivs i områden med socioekonomiska utmaningar eller med grupper av unga som riskerar ett långt utanförskap bör särskilt prioriteras.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor välkomnar den satsning som görs i vårandringsbudgeten om 140 miljoner kronor för civilsamhällets stöd till utsatta grupper.¹⁸ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att denna satsning är viktig, men att det även behövs en mer långsiktig satsning på civilsamhällets arbete med utsatta grupper, inte minst unga som varken arbetar eller studerar.

Problemformulering

Civilsamhällets organisationer är en underutnyttjad resurs i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar. De fyller en viktig funktion för att nå ungdomar som offentliga aktörer har svårt att nå, men har inte alltid de resurser som krävs för att ta en större roll i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar.

Under pandemin har många föreningsaktiviteter för unga pausats och flera organisationer har haft svårt att klara sin ekonomi. Det finns därför en risk för att organisationerna behöver dra ned på aktiviteter som är viktiga för målgruppen för att minska smittspridningen. Därför kan organisationer inom civilsamhället behöva stöd för att både fortsätta det arbete som redan görs, samt för att utöka sitt arbete för målgruppen.

¹⁸ <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/04/regeringen-satsar-ytterligare-140-miljoner-kronor-pa-civilsamhallets-stod-till-utsatta-grupper/>

Motivering

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att ett första steg är att kartlägga de insatser som organisationer inom civilsamhället gör idag och tillsammans med dem systematisera kunskapen och undersöka utvecklingsbehov. Genom att främja och stödja utvecklandet av arbetsmetoder och meningsfulla aktiviteter för unga i områden med socioekonomiska utmaningar kan offentliga aktörer tillsammans med civilsamhället nå de individer som behöver mest stöd.

Ett nationellt stöd till civilsamhället kan bland annat syfta till att stimulera lokal samverkan mellan myndigheter. Tidigare satsningar kan användas som goda exempel, bland annat så kallade Navigatorcentrum, som var framgångsrika när det gällde att nå de unga.¹⁹ Det är dock viktigt att gemensamma satsningar i områden med socioekonomiska utmaningar präglas av långsiktighet för att få en varaktig effekt.

Ett annat syfte med det utökade stödet till civilsamhället är att bidra till att uppmuntra och främja ungas delaktighet och arbeta förebyggande mot särskilda grupper. Det kan bland annat vara pojkar och unga män som riskerar att hamna i utanförskap och kriminalitet eller unga som riskerar ett särskilt långt utanförskap, så som unga nyanlända, unga med funktionsnedsättning eller unga med psykisk ohälsa.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har stor erfarenhet av att arbeta med samverkan mellan civilsamhället och offentliga aktörer. Verktyg som *Europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen*²⁰ och den nyligen framtagna *Samverkansmodell för offentliga aktörer och civilsamhället*²¹ kan exempelvis användas som stöd för både offentliga aktörer och civilsamhället för att få till en bättre samverkan för unga som varken arbetar eller studerar.

Konsekvenser

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att ett ökat stöd till civilsamhället skulle stärka arbetet med unga som varken arbetar eller studerar, samt öka möjligheten att nå unga som både riskerar att hamna i och som av olika anledningar befinner sig i långvarigt utanförskap. Ett ökat stöd till civilsamhället skulle också innebära att flera aktörer skulle kunna fungera som samverkanspartners till kommuner och myndigheter när det gäller praktikplatser, feriejobb och projekt för målgruppen. Stödet innebär att regeringen behöver avsätta medel till denna satsning.

¹⁹ <https://www.yumpu.com/sv/document/read/47958270/ladda-ned-62-mb-ungdomsstyrelsen>

²⁰ https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/europeisk-kod-ideburna-organisationers-medverkan-i-beslutsprocessen.pdf

²¹ https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/mucf_samverkansmodell.pdf.pdf

2. Utred möjligheten till ökad närvaro och/eller tillgänglighet av myndigheter i områden med socioekonomiska utmaningar

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att förutsättningarna bör utredas för att, i ett urval av områden med socioekonomiska utmaningar, öka närvaron av eller tillgängligheten till myndigheter för att stödet till unga som varken arbetar eller studerar ska bli bättre. I utredningen bör ett nära samarbete med civilsamhället samt med socialtjänst och hälso-sjukvård betonas. Detta skulle kunna bidra till att öka förtroendet för myndigheter hos de unga.

Problemformulering

Myndigheter som kan stödja individer till etablering kan upplevas som frånvarande i områden med socioekonomiska utmaningar. Brister i närvaro och/eller tillgänglighet till offentliga aktörer kan bidra till en ökad känsla av utanförskap. För unga som varken arbetar eller studerar kan detta upplevas som problematiskt då denna grupp ofta har ett stort behov av samordnade stödinsatser för etablering.

För ett jämlikt stöd till unga behöver insatser och stöd anpassas till lokala behov och utmaningar. Statistik visar att ungdomar som varken arbetar eller studerar i högre grad bor i områden med socioekonomiska utmaningar än i andra områden.²² Ett sätt att förbättra förutsättningarna för unga i sådana områden är att satsa på att förenkla kontakterna med myndigheter.

Motivering

Många unga som varken arbetar eller studerar har ett behov av individuellt utformade insatser och en personlig kontakt med myndigheter för att få en förankring i samhället. Detta gäller inte minst i områden med socioekonomiska utmaningar.²³ De myndigheter som främst bedöms vara viktiga för målgruppen är kommunen, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, och hälso- och sjukvården, inklusive psykiatri.

Statens servicecenter har till uppgift att ge information och vägledning i myndighetstjänster till privatpersoner och företag på 116 servicekontor över hela landet. En stor del av arbetet på servicekontoren handlar om att hjälpa besökarna att använda e-tjänster, hos bland annat Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Exempelvis ska den initiala kontakten med Arbetsförmedlingen ske via distansmöte, där Statens servicecenter kan finnas med som ett stöd i hur de unga till en början går tillväga för att etablera en kontakt och skriva in sig på Arbetsförmedlingen. Vissa myndigheter har även samarbetslösningar med Statens servicecenter som möjliggör att förbokade möten mellan handläggare och individ kan ske vid behov.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor menar att det trots detta, av individer med behov av nära myndighetskontakter, kan uppfattas som att den offentliga närvaron och/eller tillgängligheten är begränsad. Ökad samverkan och samlokalisering mellan myndigheter och civilsamhällesaktörer skulle därför kunna öka känslan av närvaro av myndigheter. Inspiration finns exempelvis i de tidigare nämnda Navigatorcentrum som, i de fall där de fortfarande finns kvar, bedöms som tillgängliga för målgruppen.

²² https://www.delmos.se/wp-content/uploads/2019/12/segregationens_konsekvenser_for_unga_tillganglig.pdf

²³ MUCF Rapport Ett långvarigt utanförskap December 2020

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer därför att det även bör utredas om det går att återinföra tanken med ”en väg in” för medborgarna, så att det blir enklare att kontakta olika instanser som finns samlade under ett och samma tak. Exempelvis kan ett antal myndigheter, civilsamhälle och kommunen samt upphandlade utförare av offentlig verksamhet samlas kring olika aktiviteter ungdomarna kan vara i behov av. En sådan struktur bör samordnas med den pågående satsningen på fler statliga servicekontor i områden med socioekonomiska utmaningar. För de myndigheter som idag har spontana kundmöten via servicekontoren bör utvecklingen av detta arbetssätt tas i beaktande.

Delegationen mot segregation verkar för att kunskapen om platsens betydelse för ungas livschanser ska öka. Myndigheten kommer under hösten 2021 kunna erbjuda ett webbaserat uppföljningssystem där det kommer vara möjligt att mäta och följa segregationsutveckling på nationell, regional och lokal nivå. Det kommer också vara möjligt att göra fördjupade analyser på områdesnivå utifrån cirka 20 indikatorer, där unga som varken arbetar eller studerar är en indikator. Detta stöd skulle kunna ligga till grund för en utredning av hur och var myndigheter kan öka sin närvaro och/eller tillgänglighet.

Det finns många exempel på där ”en väg in- verksamhet” har prövats med gott resultat, men ofta är satsningarna kortsiktiga. Permanenta lösningar är nödvändiga för att långsiktigt minska utanförskapet och därmed även segregationen.

Försäkringskassan vänder sig emot bedömningen att utreda möjligheterna till ökad närvaro och/eller tillgänglighet av myndigheter i områden med socioekonomiska utmaningar.

Konsekvenser

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att det finns ett behov av en utredning för att analysera om och i så fall hur den offentliga servicen i områden med socioekonomiska utmaningar bör utvecklas. Detta i syfte att bidra till en större tillgänglighet till myndigheter och hälso- och sjukvård.

3. Riktade satsningar på sommarjobb till unga som varken arbetar eller studerar

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att en särskild prioritering bör göras på unga som varken arbetar eller studerar i kommande satsningar på sommarjobb. Särskilt ungdomar i områden med socioekonomiska utmaningar bör prioriteras. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att denna satsning skulle kunna utgå ifrån liknande kriterier som satsningarna *Jobb för unga* och satsningen för sommarjobb.

Problemformulering

För många unga som varken arbetar eller studerar är det svårt att hitta sommarjobb på den reguljära arbetsmarknaden. Det är hård konkurrens om jobben och ungdomar med ofullständiga betyg och avsaknad av privata nätverk har ofta mindre möjligheter att få de arbetstillfällen som erbjuds. Särskilt ungdomar i områden med socioekonomiska utmaningar kan ha sämre förutsättningar att hitta sommarjobb.

Motivering

Regeringen bör i utgångspunkterna för framtida ekonomiska satsningar på sommarjobb prioritera insatser för unga som varken arbetar eller studerar. Under 2020 genomfördes dels en sommarjobbssatsning om 180 miljoner kronor, dels satsningen *Jobb för unga* om 100 miljoner kronor under hösten 2020. Jobb för unga riktade sig till unga som hade avslutat sin gymnasieutbildning under innevarande år och unga inom ramen för kommunernas aktivitetsansvar.²⁴ Regeringen avsätter ytterligare 180 miljoner kronor till sommarjobb 2021²⁵ och regeringen gav i mars 2021 även i uppdrag till Arbetsförmedlingen att fördela upp till 200 miljoner kronor till kommunerna för att stärka deras möjligheter att skapa jobb för ungdomar, med särskild prioritering på ungdomar som lever i hushåll med socioekonomiskt låg status.²⁶

Alla dessa åtgärder är viktiga punktinsatser som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor bedömer kommer ha god effekt²⁷, men myndigheten bedömer även att det kan behövas ytterligare långsiktiga insatser för att bidra till fler sommarjobb över tid för unga som varken arbetar eller studerar.

Fördelningen av medel inom Jobb för unga och sommarjobbssatsningen har tidigare utgått ifrån samma kriterier. Den senaste satsningen innebar ett särskilt fokus på ungdomar i hushåll med socioekonomiska utmaningar. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor bedömer att ett liknande upplägg behövs framöver men med tillägget att särskilt nå unga som varken arbetar eller studerar inom den gruppen. Vilka möjligheter som finns för att särskilt rikta medel till unga som varken arbetar eller studerar behöver dock undersökas närmare.

Det är viktigt att tydligt betona målgruppens behov av att få arbetslivserfarenhet för att öka chanserna till etablering på arbetsmarknaden. Enligt exempelvis Sveriges kommuner och regioners studie *Utbildning- nyckeln till arbete*²⁸ är en avslutad gymnasieutbildning utslagsgivande för att etablera sig på arbetsmarknaden, men även tidig arbetslivserfarenhet. En satsning på fler sommarjobb för målgruppen är därför viktig och kan ske i samarbete mellan kommuner, ideella aktörer och näringsliv. De satsningar som görs måste även följas upp och utvärderas för att se om insatsen ger önskad effekt.

²⁴ <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/07/280-miljoner-avsatts-for-sommarjobb-och-jobb-for-unga/>

²⁵ <https://www.regeringen.se/artiklar/2021/04/satsningar-inom-arbetsmarknadsområdet-i-varbudgeten-for-2021/>

²⁶ <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/03/uppdrag-till-arbetsformedlingen-om-jobb-for-ungdomar/>

²⁷ Sveriges Kommuner och Regioner har följt upp 2020 års satsningar på sommarjobb och Jobb för unga med en enkät. Resultatet är gott med tanke på pandemin. <https://webbutik.skr.se/bilder/artiklar/pdf/5523.pdf?issuusl=ignore>

²⁸ <https://skr.se/tjanster/merfranskr/rapporterochskrifter/publikationer/utbildningnyckelnitillarbetefordjupadversion.27552.html>

Konsekvenser

En styrning av kommande ekonomiska medel till sommarjobb för målgruppen unga som varken arbetar eller studerar kan innebära färre möjligheter för andra målgrupper att få en arbetsplatsanknytning under ferierna. En analys behöver därför utföras över nuvarande kriterier så att de kan justeras för att bli mer träffsäkra samt att undanträngningseffekter undviks så långt det är möjligt.

För de grupper av unga som varken arbetar eller studerar som har höga trösklar för att komma in på arbetsmarknaden är möjligheten att få arbetslivserfarenhet och möjligheten att knyta professionella kontakter av stor vikt.

4. Ta fram utvecklad statistik över skolfrånvaro

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att utveckla befintlig statistik över frånvaro i gymnasiet, särskolan och för elever med funktionsnedsättning.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ser i förlängningen behov av en kartläggning där orsakerna till frånvaro regelbundet följs upp. Det skulle stödja skolhuvudmän att stärka arbetet för minskad frånvaro i sitt systematiska kvalitetsarbete. Ett särskilt viktigt område är unga med funktionsnedsättning.

Problemformulering

Det finns idag brister både på nationell och lokal nivå i tillgänglig statistik. Framst handlar det om frånvarostatistik i gymnasiet, särskolan och för personer med funktionsnedsättning. Bristande statistik kan leda till att fel insatser sätts in. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer därför att området behöver utvecklas.

Motivering

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor gör bedömningen att det behövs bättre och mer statistik över olika områden som påverkar unga som varken arbetar eller studerar. Statistiken behövs för att öka kunskapen om omfattningen av skolfrånvaron samt om individerna som döljer sig bakom statistiken.

I utredningen *Det handlar om oss – unga som varken arbetar eller studerar* (SOU 2017:9) föreslås följande indikatorer där statistiken föreslås utvecklas:

- elever som: uppnått kunskapskraven i alla ämnen i åk 6 och 9; med behörighet till gymnasieskolans nationella program;
- med frånvaro i grundskolan och gymnasieskolan;
- avslutade gymnasiestudier efter tre och fyra år;
- unga som varken arbetar eller studerar; med ekonomiskt bistånd, inskrivna på Arbetsförmedlingen och som varit arbetslösa i mer än tre månader, samt
- unga med aktivitetsersättning med nedsatt arbetsförmåga.²⁹

²⁹ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2017/02/sou-20179/>

Det bör undersökas hur dessa indikatorer har tagits vidare sedan utredningen, eftersom det fortfarande verkar finnas stora brister i vissa delar av det statistikunderlag som myndigheterna i detta uppdrag efterfrågar. Ett underlag behövs för att mer i detalj ta fram relevant statistik kring ovanstående indikatorer. Självklart är det viktigt att betona att det finns integritets- och lagaspekter (GDPR) att ta hänsyn till vid kartläggning av orsaker till frånvaro.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har tagit hänsyn till att regeringen har gett i uppdrag till Skolverket att under 2021 utreda möjligheten att införa ett nationellt frånvaroregister och utreda möjligheten att kartlägga orsaker till frånvaro. Uppdraget ska redovisas senast 17 december 2021.³⁰

Konsekvenser

En vidareutveckling av befintlig statistik inom ovan nämnda områden skulle öka kunskapen om skolfrånvaron för vissa utpekade grupper. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att det i sin tur skulle öka möjligheten till att rätt insatser sätts in i tid.

☰ 5. Ökad uppföljning av insatsers effekter

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att befintliga insatser för målgruppen unga som varken arbetar eller studerar bör följas upp och utvärderas i högre utsträckning för att få evidensbaserad kunskap om vilka insatser som har störst effekt. Ett forskningsuppdrag som undersöker framgångsrika insatser och arbetsmetoder lokalt, nationellt och internationellt kan ges till lämplig aktör som exempelvis Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) eller Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte).

Problemformulering

Målgruppen unga som varken arbetar eller studerar består av många olika individer som i varierande grad är i behov av stödinsatser. Det innebär att de insatser som görs måste vara individanpassade och utgå ifrån den speciella situation som den enskilde befinner sig i. Det ställer extra stora krav på att få mer kunskap om vilka effekter olika insatser har. Utan en sådan fördjupad kunskap kan insatserna i sämsta fall blir verkningslösa eller till och med kontraproduktiva.

Det finns en överhängande risk att offentliga medel används på ett sätt som får marginell effekt om inte insatser från offentliga aktörer baseras på evidens och beprövad erfarenhet.

³⁰ <https://www.regeringen.se/4adaea/contentassets/5f74b129fdc74dcf9f17b2eb15676cc8/uppdrag-att-forbatta-stodet-till-unga-som-far-avslag-pa-ansokan-om-aktivitetsersattning.pdf>

Motivering

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att ett forskningsuppdrag som bidrar till att systematiskt följa upp pågående och planerade insatser är viktigt på både lokal och nationell nivå. Det kan även finnas anledning att titta på verkningsfulla insatser internationellt.

En verksamhetsnära uppföljning av lokala insatser bör knytas nära forskningen. Att sedan samla ihop de lokala framgångsfaktorerna och sprida dem är viktiga steg för att skapa mer verkningsfulla insatser. Det är även ekonomiskt betydelsefullt då resurser inte ska ges till aktiviteter som med stor sannolikhet inte har effekt.

Det är viktigt att betona att de insatser som görs för unga som varken arbetar eller studerar ofta är nischade mot specifika behov. Insatserna kan vända sig mot alltifrån individer med en neuropsykiatrisk diagnos till unga som bara behöver hjälp med att skriva CV. Detta gör att det kan vara svårt att dra generella slutsatser utifrån kvantitativa data.

Vilken eller vilka myndigheter som får ett uppdrag att följa upp befintliga insatser bör ske i dialog med regeringen. Inom vissa delar av ett mer intensivt arbete med effekter och uppföljning kan ett samarbete utvecklas med exempelvis Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering eller Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, då dessa myndigheter har bred kunskap och erfarenhet inom området. Syftet med uppdraget är att göra en mer fördjupad analys, men även vidga perspektiven för att få med de internationella erfarenheterna. Utgångspunkten bör vara i den kunskap som redan finns där aktörerna kompletterar och vidareutvecklar denna. Ett exempel på detta är Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärds publikation *Unga som varken arbetar eller studerar - En kartläggning och kunskapsöversikt*³¹

Konsekvenser

Om insatser eller arbetsmetoder på lokal, nationell och internationell nivå analyseras och följs upp tydligare skapas mer effektiva insatser, både på samhällsnivå och på individnivå. Insatser utan verkan riskerar att förlänga individens tid i utanförskap och försvåra möjligheterna för individen att etablera sig.

≡ 6. Stärka folkhögskolornas roll

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att folkhögskolors särskilda utbildningsform kan ha avgörande betydelse för unga som varken arbetar eller studerar. Det finns därför anledning att i dialog med Folkbildningsrådet utreda folkhögskolornas förutsättningar att ytterligare arbeta med gruppen unga som varken arbetar eller studerar.

³¹ <https://forte.se/publikation/unga-som-varken-arbetar-eller-studerar-en-kartlaggning-och-kunskapsoversikt/>

Problemformulering

Alltför många unga avslutar gymnasiet i förtid. Anledningarna till detta är många men en orsak är att det traditionella sätt som utbildningen bedrivs på i skolan inte passar alla. Elever med exempelvis en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning som påverkar koncentrationsförmåga och andra kognitiva förmågor kan ha väldigt svårt att följa en traditionell studiegång. På folkhögskolor finns en annan typ av studiemiljö och pedagogik som kan vara avgörande för att vissa elever ska kunna tillgodogöra sig en utbildning.³²

Motivering

För att alla ungdomar ska få möjlighet att avsluta sina studier med godkända betyg behöver fler aktörer säkerställa att det finns förutsättningar för alla unga att klara av sin skolgång. Folkhögskolornas pedagogik och utbildningsform har visat sig vara framgångsrik för vissa grupper av unga som varken arbetar eller studerar.³³ En rapport från Statistiska centralbyrån visar goda resultat för folkhögskolornas förmåga att förbereda deltagare för fortsatta studier. Totalt går 6 av 10 deltagare på allmän kurs vidare till att studera på högskola eller universitet.³⁴ Det är därför viktigt att stärka folkhögskolornas roll för målgruppen. Det kan göras genom att säkerställa att kommuner har rätt att köpa platser på folkhögskolor för unga som varken arbetar eller studerar, exempelvis de som är aktuella för kommunernas aktivitetsansvar.

Ett ytterligare alternativ kan vara att betona att en del av de statsbidrag som redan idag ges till folkhögskolor öronmärks för unga som varken arbetar eller studerar.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att ett uppdrag att ge folkhögskolorna en tydligare roll och utökat ansvar för målgruppen bör göras långsiktigt för att få bäst effekt.

Konsekvenser

Genom att stärka folkhögskolornas roll ökar möjligheterna att säkerställa att alla unga kan gå ut gymnasiet med godkända betyg. Det ökar också möjligheten för fler unga med särskilda behov att vidareutbilda sig på folkhögskola, där pedagogiken kan vara avgörande för att individen ska kunna tillgodogöra sig en utbildning.

³² <https://ju.se/download/18.19e37bc716900dfd273111f5/1550817603602/Encell%20Rapport%201%202019.pdf>

³³ <https://www.folkbildningsradet.se/om-folkbildningsradet/aktuellt/nyheter/2021/folkhogskolan-viktig-for-unga-i-utanforskap/>

³⁴ https://www.scb.se/contentassets/5b00ab00b3c441628bc2908db8f3537b/uf0549_2020a01_br_a40br2002.pdf

7. Vuxenutbildningen ges en utökad roll för målgruppen

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor bedömer att riktade medel till vuxenutbildningen bör övervägas för att bättre nå unga som varken arbetar eller studerar eller unga i risk för att hamna i den situationen.

Problemformulering

Vi vet sedan tidigare att avsaknaden av fullständiga gymnasiebetyg är en betydande riskfaktor för att hamna i ett utanförskap.³⁵ Dagens situation med en prognosticerad hög ungdomsarbetslöshet i spåren av pandemin gör det än viktigare att kunna stärka ungas ställning på arbetsmarknaden i form av en gymnasieexamen.

Pandemin medför att vuxenutbildningen kommer att behöva ta emot fler elever än tidigare. Både kommunen och de utbildningsföretag som många kommuner upphandlat för vuxenutbildning kan dock ha begränsad kunskap om studerande i behov av särskilt stöd.

Motivering

Kommunala vuxenutbildningsstudier kräver en stor grad av självständighet och förmåga att planera sitt arbete och kan därför vara en utmaning för vissa unga som varken arbetar eller studerar. I det sammanhanget är motiverande insatser, individuellt stöd eller gruppstöd av avgörande betydelse. Om fler i målgruppen i högre grad ska vara aktuell för vuxenutbildningen måste dessa insatser stärkas. Tillgång till specialpedagogiskt stöd är begränsad inom kommunal vuxenutbildning och hos de upphandlade utförarna, något som huvudmän och berörda myndigheter bör se över för att möta våra gemensamma utmaningar.

Vuxenutbildningen har eller förväntas ha en viktig roll i framtiden för många arbetslösa. Till exempel ska Arbetsförmedlingen tillsammans med Skolverket analysera hur ett förbättrat informationsutbyte mellan kommuner och Arbetsförmedlingen kan effektivisera samverkan och underlätta övergångar från arbetslöshet till studier i kommunal vuxenutbildning.³⁶

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor välkomnar den utredning som tillsattes i april 2021 för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning, samt att utreda möjligheterna till enklare övergångar mellan gymnasieskola och Komvux. Syftet med utredningen är att förbättra ungas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden eller studera vidare.³⁷ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor bedömer att en utökad roll för vuxenutbildningen för unga som varken arbetar eller studerar stämmer väl överens med denna utredning.

³⁵ SOU 2016:77, En gymnasieutbildning för alla - åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja gymnasieutbildning för alla.

³⁶ <https://www.skolverket.se/publikationsserier/regeringsuppdrag/2019/skolverkets-och-arbetsformedlingens-gemensamma-uppdrag-om-insatser-for-battre-samverkan?id=4063>

³⁷ <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/04/katrin-stjernfeldt-jammeh-utredning-hur-fler-ska-na-malen-med-sin-gymnasieutbildning/>

Konsekvenser

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att den kommunala vuxenutbildningen kan spela en viktig roll för att unga som varken arbetar eller studerar ska öka möjligheterna att tillgodogöra sig en gymnasieexamen. Det är dock viktigt att utbildningsformen anpassas så att övergången till vuxenutbildningen kan underlättas för elever som inte fullföljt gymnasiet.

8. Ökade tidiga insatser och skolans kompensatoriska roll

Mer fokus bör sättas på utbildningens kompensatoriska roll. Skolans roll kan inte övervärderas när det gäller att ge fler unga en förankring i samhället och arbetslivet. Barn och ungdomar tillbringar en betydande del av sin tid i skolan och i fritidsverksamhet. Lärare och fritidspersonal har därmed både ett stort ansvar och en möjlighet att stötta elever och tidigt upptäcka svårigheter i en ung människas liv. I det sammanhanget är kommunernas roll som ansvariga för utbildningen av avgörande betydelse.

Tidigare insatser bidrar till att fånga upp signaler om vilka individer som behöver extra stöd så tidigt som möjligt, för att rätt insatser ska kunna ges i tid. Här har Sveriges Kommuner och Regioners Uppdrag fullföljd utbildning en viktig uppgift att tillsammans med andra samverkande aktörer arbeta med detta. Även vårdnadshavares roll bör understrykas i detta sammanhang, då föräldraskapsstöd kan behövas för att fånga upp barn och ungdomar i risk.

Problemformulering

Insatser som sätts in tidigt har större möjlighet att få effekt och kräver ofta mindre resurser. I många fall agerar samhället och dess stödsystem för sent, även när problem har känts till och uppmärksammats tidigt i ett barns liv. Detta kan få negativa konsekvenser för både individ och samhälle. Skolan spelar här en väldigt viktig roll för att uppmärksamma och identifiera tidiga varningssignaler. Det finns därför anledning att se över och analysera vilka förutsättningar skolan har att verka som institution med både pedagogiskt och socialt ansvar.

Motivering

Genom att skolan agerar tidigt när det finns varningssignaler om att ett barn far illa finns det ökade möjligheter att minska inflödet till gruppen unga som varken arbetar eller studerar. Oavsett om det handlar om skolfrånvaro, inlärningssvårigheter eller sociala, fysiska eller psykiska bekymmer vinner individen och samhället på att detta uppmärksammas i ett tidigt skede i livet.

I kommissionen för jämlik hälsa ges förslag på insatser inom skolan. Utredningen menar att den enskilda faktor som i högst grad påverkar elevers skolresultat både i grundskolan och i gymnasiet är deras familjebakgrund och föräldrarnas utbildningsnivå.³⁸ Av denna anledning menar de att det är av stor vikt att säkerställa att skolan har förutsättningar att fullgöra sitt kompensatoriska uppdrag. Att tidigt upptäcka skolsvårigheter hos elever och ge dem ett verksamt stöd är en viktig hälsofrämjande åtgärd och förebygger skolmisslyckanden på längre sikt.

³⁸ SOU 2017:47 sid. 110.

En grund för detta uppdrag är att ta tillvara på de olika erfarenheter som redan finns, analysera dem och sedan sprida dem. En annan viktig utgångspunkt är att se barn och unga som lärande och att alla som arbetar i skolan ska tro att alla barn kan och vill lyckas, samt ha kunskap och verktyg för att stödja barnen så att de lyckas. Det finns även andra erfarenheter att ta tillvara. Det kan särskilt vara värt att nämna det arbete som kopplats till samverkan för en obruten skolgång i samband med exempelvis insatser från socialtjänst. Socialstyrelsen, Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten har exempelvis samarbetat enligt SAMS-modellen.³⁹

Det ska dock betonas att det redan i dag finns tät samverkan mellan olika myndigheter och Sveriges Kommuner och Regioner i frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar och risken för skolavhopp. Inte minst har det skett inom det arbete som har utförts inom det tidigare socialfondsfinansierade projektet Plug In och det nuvarande Uppdrag fullföljd utbildning på Sveriges Kommuner och Regioner. Syftet med dessa projekt är att minska antalet unga som lämnar gymnasiet utan fullständig gymnasieutbildning.

Som tidigare nämnts finns det många möjliga orsaker till skolfrånvaro, och inte sällan är orsakerna flera och komplexa. Det kan exempelvis bero på psykisk ohälsa, mobbning eller sociala problem som i sig kan orsakas av diskriminering utifrån exempelvis kön, sexuell läggning eller funktionsnedsättning. I Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors rapport Fokus 20 om sexuella trakasserier i utbildningsmiljöer (vilken bygger på resultat från myndighetens nationella ungdomsenkät) framkommer att 60 procent av tjejerna och 18 procent av killarna utsatts för sexuella trakasserier. Rapporten visar att den psykiska hälsan hos unga som utsatts för sexuella trakasserier påverkas negativt och det kan i sin tur leda till att studieresultaten försämras. Det är därför viktigt att betona att skolan även här har en viktig uppgift att agera tidigt när den får signaler om diskriminering.

Konsekvenser

Mer fokus på tidiga insatser bidrar till att fler individer fångas upp i tid och inte riskerar att hamna utanför samhället. Det lönar sig både för individen och för samhällets resurser att satsa på tidiga insatser och skolan. Att så tidigt som möjligt fånga upp personer där det finns signaler om särskild riskproblematik bidrar i sin tur till färre antal unga som varken arbetar eller studerar.

³⁹ <https://www.skolverket.se/download/18.32744c6816e745fc5c3334/1574581011893/Bilaga%201%20Anpassad%20modell.pdf>

9. Utred möjligheten att utöka kommunernas aktivitetsansvar för unga över 20 år

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor bedömer att det finns anledning att utreda möjligheten att utöka kommunernas ansvar för unga över 20 år inom ramen för kommunernas aktivitetsansvar.

Problemformulering

I dag finns en otydlighet om vilka som har det formella ansvaret på lokal nivå för unga som varken arbetar eller studerar som har fyllt 20 år. Arbetsförmedlingen har ett generellt ansvar för arbetsmarknadsinsatser till arbetssökande som är inskrivna hos myndigheten och kommunen har enligt Socialtjänstlagen det yttersta ansvaret för att ge kommuninvånarna det bistånd de behöver. Denna otydlighet gör att det blir upp till varje enskild kommun att besluta om och tilldela resurser för unga som har fyllt 20 år och som varken arbetar eller studerar, vilket riskerar att skapa stora skillnader mellan kommuner.

Att ansvaret över 20 år inte är lagstadgat kan även få till följd att det prioriteras bort vid politikskiftet eller budgetneddragningar i en del kommuner, vilket kan leda till brist i långsiktighet och kontinuitet. Att ansvaret inte är lagstadgat kan även få till följd att stödet till unga inte blir likvärdigt mellan olika kommuner, vilket också kan göra det svårare för unga att navigera bland befintliga stödstrukturer vid en flytt.

Motivering

Trots att det inte finns något formellt lagkrav har ett betydande antal kommuner tagit egna initiativ för att söka upp även äldre unga som står utanför studier och arbete. I den enkät som genomfördes om kommunernas aktivitetsansvar 2016 uppgav mer än två tredjedelar av kommunerna att det finns behov av ett uppsökande arbete riktat mot unga som varken arbetar eller studerar i åldern 20–25 år. 45 procent av de svarande kommunerna i enkäten uppgav även att de redan bedrev ett uppsökande arbete mot denna åldersgrupp.⁴⁰

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor bedömer att en utökning av ansvaret skulle medföra att fokus kan fortsätta att riktas på aktiva insatser för att få den unge tillbaka till studier eller annan sysselsättning, även efter att den fyllt 20 år. Det skulle även skapa tydlighet för de offentliga aktörerna om vem som har det formella ansvaret efter att individen fyllt 20 år.

För att ett utökat ansvar ska fungera är förvaltningsövergripande samverkan i kommunerna avgörande. En utredning om att utöka kommunernas aktivitetsansvar skulle behöva ta ställning till vid vilken ålder ansvaret ska upphöra, men vi vet idag att det är många mellan 20 och 25 år som har svårt att etablera sig och behöver mer stöd än det som ofta ges.⁴¹

⁴⁰ Det handlar om oss-unga som varken arbetar eller studerar. Delbetänkande av Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar. Stockholm 2017. SOU 2017:9

⁴¹ <https://www.mucf.se/publikationer/ett-langvarigt-utanforskap>

Konsekvenser

Avsikten med bedömningen är att förtydliga det formella ansvaret för unga som varken arbetar eller studerar över 20 år. Om det går att arbeta med aktiva insatser som syftar till att en ung person återupptar studier eller påbörjar en sysselsättning för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden är detta att föredra framför att individen uppbär ekonomiskt bistånd.

En utredning behöver tillsättas för att gå vidare med förslaget, då en lagändring kräver ett omfattande arbete på nationell nivå.

10. Fler coachande insatser för unga som varken arbetar eller studerar med särskilda behov

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att unga som varken arbetar eller studerar med särskilda behov ska beredas möjlighet att få ett förstärkt stöd genom individuellt utformade insatser.

Vid en förlängning av uppdraget föreslår Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor att de samverkande myndigheterna i förslag 1a) - Långsiktigt uppdrag för nationell samordning, undersöker om de coachande metoder som visat sig framgångsrika lokalt, exempelvis Case Management, Supported Employment och koordinatorsverksamhet, har sådan effekt att de kan användas för unga som varken arbetar eller studerar med särskilda behov.

Problemformulering

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har i flera av sina utredningar kunnat se att det finns grupper som löper större risk att fastna i ett långvarigt utanförskap. Det handlar bland annat om personer som har en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och psykisk ohälsa.⁴² För dessa individer kan det vara svårt att navigera bland samhällets stödfunktioner och skaffa sig nödvändig kunskap om vilken hjälp och vilka insatser som finns att tillgå. Det kan leda till att en person fastnar i utanförskap under en längre tid, vilket får stora negativa konsekvenser både för det individens mående och för samhällets stödsystem.

Motivering

En del unga saknar tillräckligt med stöd för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Unga med funktionsnedsättning och/eller psykisk ohälsa bedöms vara några av de mest utsatta grupperna av unga som varken arbetar eller studerar. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att dessa individer med rätt stöd kan återfå förankringen i samhället. Genom att de får kontakt med en person inom kommunen som koordinerar individens myndighetskontakter och insatser bedöms möjligheterna att lämna ett utanförskap öka.

⁴² https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/ett_langvarigt_utanforskap_tillganglighetsanpassad.pdf

Det finns anledning för de nationella aktörerna att uppmärksamma resultaten av den omfattande forskning och effektutvärdering som har gjorts av unga med aktivitetsersättning som visade på betydande positiva effekter av Case Management, men även av metoden Supported Employment. Det sistnämnda visade sig vara mest effektivt för individen och på sikt även det mest kostnads-effektiva.⁴³ Det är viktigt att i ett fortsatt arbete med coachande arbetsmetoder säkerställa att varje ansvarig aktör tillhandahåller insatser som är evidensbaserade och har god effekt.

Konsekvenser

Om det går att säkerställa att unga som varken arbetar eller studerar med särskilda behov gynnas av coachande arbetsmetoder, kan myndigheter på nationell nivå stödja kommuner som vill införa dessa arbetsätt. Stödet kan bestå av både kunskap om metoderna och medel för att införa dem.

⁴³ Effektutvärdering av insatser för unga med aktivitetsersättning AF-Working paper 2017:2

Slutord

–Ett framtida samordnat stöd för unga som varken arbetar eller studerar

För Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och de samverkande aktörerna har detta regeringsuppdrag varit väldigt lärorikt och givande. Det har bidragit till en ökad kunskap och förståelse kring de medverkande aktörernas uppdrag, insatser och regelverk, samtidigt som det bidragit till viktiga insikter kring var det nationella stödet brister och kan utvecklas för att bli bättre för unga som varken arbetar eller studerar. Indirekt ökar även kunskapen och samsynen kring målgruppen hos myndigheterna när de samverkande aktörernas olika perspektiv får utrymme i de gemensamma diskussionerna.

Under uppdragets gång har en mängd områden och problem diskuterats och analyserats myndigheterna emellan. De kontinuerliga samverkansmöten som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor varit sammankallande till mellan juni 2020 och april 2021 har varit av avgörande betydelse för att föra processen framåt med de förslag och bedömningar som presenteras i denna rapport. Vid ett förlängt uppdrag avser vi att fortsätta med samverkansmöten och bilda ett permanent forum där de samverkande myndigheterna träffas och fortsätter att utveckla insatserna kring unga som varken arbetar eller studerar.

Det finns fortfarande mycket kvar att göra för att minska inflödet till målgruppen och hitta vägar till etablering för de individer som redan befinner sig i ett långvarigt utanförskap. Det handlar om att fortsätta med information- och kunskapsspridning, fortsätta utveckla tidiga förebyggande insatser och ge stöd till de aktörer som arbetar med målgruppen, både inom civilsamhället och de offentliga aktörerna.

I uppdraget har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor haft många dialogpartners som bidragit med värdefull kunskap och sitt unika perspektiv. Det är viktigt att fortsätta inkludera andra aktörer i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar för att få specialkunskaper och bredda bilden av denna heterogena grupp.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att ett förlängt uppdrag kring nationell samordning bidrar till att insatser och stöd från nationella myndigheter kan koordineras så att stödet till lokala aktörer förbättras och effektiviseras. Vid en samordning ökar även möjligheterna för myndigheterna att erbjuda gemensamma stödinsatser och satsningar på särskilt utsatta grupper bland unga som varken arbetar eller studerar.

I ett framtida uppdrag anser Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor att det är viktigt att ungas röster och åsikter lyssnas på och tas tillvara när det handlar om att ta fram förslag som påverkar unga människors vardag. Det är även viktigt att beakta ett glesbygdsperspektiv när det gäller arbetet med unga som varken arbetar eller studerar. Vissa av kommunerna i glesbygd har problem med hög arbetslöshet och utflyttning. I dessa fall är det särskilt viktigt med regional samverkan, där Länsstyrelserna kan få en större roll.

Civilsamhällets aktörer är viktiga att ha som dialogpartners för att hitta nya vägar framåt för unga som varken arbetar eller studerar. Sverige har ett starkt föreningsliv med ett stort ideellt engagemang hos befolkningen, där Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bedömer att föreningar och ideella organisationer kan spela en viktig roll för att både förebygga utanförskap och hjälpa de individer som redan befinner sig i en utsatt livssituation.

Vid ett förlängt uppdrag bedömer myndigheten att fler tänkbara juridiska och strukturella hinder för samverkan kan identifieras och avhjälpas. Det kan handla om lagar, regelverk och inbyggda motsättningar som finns i samhällets olika stödsystem. För att arbeta vidare med detta behövs ett långsiktigt samverkansuppdrag som ges till de utpekade myndigheterna i denna rapport. Dessa myndigheter ställer sig positiva till fortsatt samverkan vid ett förlängt uppdrag.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor är stolta över att ha fått förtroendet att leda detta uppdrag kring nationell samordning för unga som varken arbetar eller studerar och är redo att ta sig an det samordnande ansvaret för ett förlängt uppdrag tillsammans med de samverkande myndigheterna.

Referenser

- MUCF (2020), *Ett långvarigt utanförskap- Olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar.*
- MUCF (2019), *Stöd till unga som varken arbetar eller studerar.* Delrapport 1, april 2019.
- MUCF (2007), *Navigatorcentrum visar vägen till arbete – Resultat och erfarenheter från satsningen på kommunal navigatorverksamhet.* 2007:15.
- FORTE (2020), *Unga som varken arbetar eller studerar – en kartläggning och kunskapsöversikt.* Anders Forslund och Linus Liljeberg.
- ENCELL (1:2019), *Folkhögskolan som inkluderande miljö för deltagare med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.* Martin Hugo, Joel Hedegaard och Cecilia Bjursell.
- Regeringsbeslut 2018-03-01 *Uppdrag att stödja aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar.* U2017/04044/UF (delvis) U2018/00951/UF
- Regeringsbeslut (2017) *Uppdrag att genomföra ett utvecklingsarbete för tidiga och samordnade insatser för barn och unga.* U2017/01236/GV.
- Regeringsbeslut (2019) *Uppdrag att förbättra stödet till unga som får avslag på ansökan om aktivitetsersättning,* S2019/03413/SF (delvis).
- SOU 2013:74, Slutbetänkande av Utredningen om unga som varken arbetar eller studerar. *Unga som varken arbetar eller studerar – statistik, stöd och samverkan.*
- SOU 2017:9, Delbetänkande av Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar. *Det handlar om oss – unga som varken arbetar eller studerar.*
- SOU 2018:11, Slutbetänkande av Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar. *Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar.*
- SOU 2017:47, Slutbetänkande av Kommissionen för jämlik hälsa. *Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa.*
- SOU 2016:77, *En gymnasieutbildning för alla - åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning.*
- Rapport från riksdagen 2017/18RFR5. *Samordnad individuell plan (SIP) – en utvärdering.* Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2017.
- Arbetsförmedlingen (2017), *Effektutvärdering av insatser för unga med aktivitetsersättning* Working paper 2017:2.
- SCB (2020) *Uppföljning av allmän kurs på folkhögskolan Studiesituation på allmän kurs och vad deltagarna gör efteråt.*
- Sveriges Kommuner och Landsting (2016). *Utbildning - nyckeln till arbete, fördjupad version.*
- Skolverket, Socialstyrelsen och Specialpedagogiska skolmyndigheten (2019), *SAMS – Samverkan socialtjänst skola. Obruten skolgång för placerade barn och unga*

☰ Elektroniska källor (webbsidor)

- www.mucf.se/uvas-statistik
- <https://www.mucf.se/vad-ar-uvas>
- <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/livsvillkor/unga-som-varken-arbetar-eller-studerar/>
- https://www.ungidag.se/indikator/arbete_och_boende/varken-arbetar-eller-studerar-uvas#
- <https://www.susam.se/om-sus/uppfoljningssystemet-sus>
- <https://skaraborg.se/Var-verksamhet1/social-hallbarhetfolkhalva/satsningar/skolnarvaroteam/>
- <https://skr.se/skr/tjanster/press/nyheter/nyhetsarkiv/flertargymnasicexamenmenmangautmaningarkvarstar.50957.html>
- <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/04/regeringen-satsar-ytterligare-140-miljoner-kronor-pa-civilsamhallets-stod-till-utsatta-grupper/>
- https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/europeisk-kod-ideburna-organisationers-medverkan-i-beslutsprocessen.pdf
- https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/mucf_samverkansmodell.pdf.pdf
- <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/07/280-miljoner-avsatts-for-sommarjobb-och-jobb-for-unga/>
- <https://www.regeringen.se/artiklar/2021/04/satsningar-inom-arbetsmarknadsområdet-i-varbudgeten-for-2021/>
- <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/03/uppdrag-till-arbetsformedlingen-om-jobb-for-ungdomar/>
- <https://webbutik.skr.se/bildet/artiklar/pdf/5523.pdf?issuusl=ignore>
- <https://www.folkbildningsradet.se/om-folkbildningsradet/aktuellt/nyheter/2021/folkhogskolan-viktig-for-unga-i-utanforskap/>
- <https://www.skolverket.se/publikationsserier/regeringsuppdrag/2019/skolverkets-och-arbetsformedlingens-gemensamma-uppdrag-om-insatser-for-bättre-samverkan?id=4063>
- <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/04/katrin-stjernfeldt-jammeh-utreder-hur-fler-ska-na-malen-med-sin-gymnasieutbildning/>
- https://www.delmos.se/wp-content/uploads/2019/12/segregationens_konsekvenser_for_unga_tillganglig.pdf

HOS OSS VÄXER KUNSKAP FRAM

På Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor är ungas villkor och civilsamhällets förutsättningar i fokus. Här växer kunskap fram som beslutsfattare använder när de prioriterar insatser för unga och för civilsamhället. Vi sprider kunskapen i mötet med människor, på såväl nationell som europeisk nivå. Vi fördelar också statsbidrag som ger små och stora organisationer möjlighet att genomföra sin verksamhet. Det ger också unga möjlighet att arbeta som volontär, studera eller praktisera i ett annat europeiskt land.